

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΤΗΣ Ο ΥΠΟΚΕΚΡΤΜΜΕΝΟΣ ΣΚΟΠΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ ΠΕΡΑΝΟΣΤΟΛΩΝ

ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ,

(ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΣ ΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ).

ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΩΝ

ΑΠΟΔΕΙΧΝΟΜΕΝΟΣ.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΕΒΕΡΑΡΤΟΥ,

RUE DU FOIN S. - JACQUES, N° 12.

1836.

714
ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΕΤΑΙΡΙΑΣ
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. Κ. Μ. ΕΙΣ.....

ΦΙΛΕ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΑ!

ΕΛΑΒΟΝ τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 10 Μαΐου καὶ τὸν ἐκ-
 φωνηθέντα λόγον σου, καὶ σπεύδω νὰ σ' ἀποκριθῶ εἰς ὅσα ἀπο-
 ρῶν ἐρωτᾶς. Περὶ μὲν τῶν μεταφραστῶν τῆς Γραφῆς δὲν
 ἐξεύρω νὰ σὲ εἶπω μετὰ βεβαιότητος τίνες ἐκ τῶν ὁμογενῶν
 εἶναι, εἰμὴ μόνον, ὡς καὶ σὺ ἠξέυρεις, ὅτι καὶ ὁ Κύριος Βάμβας
 εἶναι εἷς τῶν μεταφραστῶν. Πλὴν ἂν μετέφρασε τὴν Ἐξοδον, ἢ
 ἄλλο τι τῆς Πεντατεύχου, ἀγνοῶ. Ἡ δὲ περὶ τῆς μεταφράσεως
 φιλονεικία ἤρχισεν ἀπὸ μίαν διατριβὴν ἐνὸς Ἱερομονάχου μας,
 Γερμανοῦ τ' ὄνομα, Ἱεροκῆρυκος καὶ ἐκδότου τῆς Ἱερᾶς Σάλ-
 πιγγος, κρίναντος καὶ κατακρίναντος τὰς τῆς Βιβλικῆς ἐται-
 ρίας μεταφράσεις. Οὗτος ἐτύπωσε εἰς τὸν Σωτήρα τὴν δια-
 τριβὴν του ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκαμε κ' ἐτύπωσε τὴν ἀπάν-
 τησιν ἰδίως ὁ Κ. Βάμβας. Αὐτὸν δὲ τὸν σοφὸν τοῦ ἔθνους μας
 καὶ ἱερωμένον ἄνδρα εἶδαν μ' ἀπορίαν καὶ λύπην τῶν ὄλ' οἱ
 φρόνιμοι τῶν ὁμογενῶν νὰ προβῆ εἰς τὸ σάδιον ὡς μισθωτὸς
 τῶν Ἀμερικανῶν συνήγορος· διότι περὶ αὐτοῦ δὲν ἀναφέρεται
 οὐδὲ γρὺ εἰς τὴν διατριβὴν τοῦ Γερμανοῦ. Μετὰ τοῦτο ἐκτύπη-
 σαν καὶ αὐτὸν τὸν Βάμβον κατὰ πρόσωπον, ὅσως ἠναγκάσθη
 τότε ν' ἀντικρούσῃ ἀπολογούμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Κατόπιν ἐτυ-
 πώθη εἰς ἄλλην ἐφημερίδα, ἣτις ἐπιγράφεται, ἡ Ἐθνικὴ, μία
 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διεξοδικὴ ἐπιστολή. Αὕτη διελάμβανε,
 ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία εἶχε σέρξει νὰ γένῃ μετάφρασις
 καὶ τύπωσις εἰς τὴν γλῶσσάν μας τοῦ κειμένου τῶν ἑβδομη-

κοντα, δι' ἐξόδων τῆς Βιβλικῆς ἑταιρίας, καὶ ἐξέθετε καὶ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους, ἀφοῦ αὕτη ἡ ἑταιρία ἐτύπωσε νέαν μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, δὲν ἐδύνατο ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία νὰ δεχθῆ αὐτὴν τὴν μετάφρασιν. Εἰς δὲ τὴν ἄνω εἰρημένην ἐπιστολὴν ἀπήντησε διὰ μακρῶν ὁ ἐδῶ Ἀμερικανὸς ἱερεὺς Λεῖβς, μισσιονάριος ἢ Ἱεραπόστολος αὐτῆς τῆς ἑταιρίας, γράψας, ὡς λέγουν τινές, ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα τοῦ συνηγόρου του K. B.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅσα ἐξεύρω δημοσιευθέντα ἕως σήμερον ὑπὲρ καὶ κατὰ αὐτῶν τῶν Ἀμερικανῶν ἐκδόσεων τῆς Γραφῆς, τὰ ὁποῖα θέλω συνάξει καὶ σοὶ πέμψει ἀκολουθῶς· ἔρχομαι δὲ τῶρα ν' ἀπαντήσω καὶ εἰς τὴν δευτέραν σου ἀπορίαν.

Ἄπορεῖς, φίλε, πῶς νὰ κατατρέχωνται τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα καλὰ τῆς φιλαγάθου καὶ φιλανθρώπου Βιβλικῆς ἑταιρίας, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εὐγνωμονῶμεν πρὸς αὐτὴν, « διὰ τὰς πολλὰς καὶ »
 » μεγάλας εὐεργεσίας τῆς πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας· διὰ τὴν »
 » εἰς τὴν γλῶσσάν μας μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, »
 » διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Νέας, καὶ ἐξαιρέτως διὰ τὴν ἐκπαί- »
 » δευσιν τῆς νεολαίας μας. Μᾶς εὐεργετεῖ κατὰ μίμησιν τοῦ »
 » ἀοράτως εὐεργετοῦντος ὅλους τοὺς ἀνθρώπους Θεοῦ! »

Πόσον ἀπατημένος εἶσαι, φίλε μου, ἀκούων μακρόθεν τὰ πράγματα! Καρμμία καταδρομὴ δὲν ἔγινε κατὰ τῶν ἐδῶ Ἱεραποστόλων τῆς Βιβλικῆς ἑταιρίας, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει κοινῶς ὁ λαὸς μας Ἀμερικανούς. Οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀνέχονται καὶ σχολεῖα νὰ ἔχωσι, καὶ ὅ,τι θέλουν νὰ διδάσκωσι καὶ νὰ κάθωνται ἀμέριμοι. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι γογγύζωσι κατ' αὐτῶν, καὶ τοὺς ἀποσρέφονται πολλοί· ἀλλ' ἔχουν διὰ τοῦτο τὰ δίκαιά των· διότι δὲν μᾶς εὐεργετοῦν αὐτοὶ κατὰ μίμησιν, ὡς λέγεις, τοῦ ἀοράτως εὐεργετοῦντος ὅλους τοὺς ἀνθρώπους Θεοῦ. Ὁ μὲν Δημιουργὸς τῶν ἀπάντων εὐεργετεῖ ἡμᾶς πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον, πρὸς τὴν ἰδικὴν μας εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν· οἱ δὲ κύριοι Ἱεραπόστολοι προβάλλουν εὐεργεσίας, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν μᾶλλον τὸ ἰδικόν τω ὄφελος, ὑποκρύπτουν

Θε τὴν καιρίαν βλάβην ἡμῶν τὴν ἀτομικὴν καὶ ἐθνικὴν. Τοῦτο θέλει σοὶ ἀποδείξει ὁ λόγος προχωρῶν. Ὅταν δὲ μία φαινομένη εὐποιΐα γίνεται πραγματικῶς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ εὐποιούντος καὶ πρὸς βλάβην τοῦ εὐποιουμένου, εἶναι πλέον εὐποιΐα; δύναται νὰ κινήσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην; ἐξεναντίας οἱ οὕτως εὐποιούμενοι ἔχουν τόσον μᾶλλον δίκαιον ν' ἀποθῶσι τὴν φαινομένην ταύτην εὐεργεσίαν, ὅσον αὕτη γίνεται δι' ἀπάτης καὶ ὑποκρίσεως ἐπιβούλως πρὸς ὄλεθρόν των· νὰ ὑφορῶνται, νὰ μισῶσι τοὺς τοιούτους εὐεργέτας, ὡς ἐχθροὺς ἐπικινδύνους, ν' ἀποσρέφονται τὰ δῶρά των:

Ἐχθρῶν δ' ἄδωρα δῶρα κ' εὐκ ὀνήσιμα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ φρονήματα τῶν Ἑλλήνων τὴν σήμερον πρὸς τοὺς Ἰεραποστόλους τῆς Βιβλικῆς ἑταιρίας. Καταρχὰς ἐλθόντας δὲν τοὺς ἐνόησαν οἱ Ἕλληνες· ἐδέχθησαν αὐτοὺς μ' ἀγκάλας ἀνοικτάς, εὐγνωμόνως ὡς εὐεργέτας, (διότι κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ἐφάνησαν σαλέντες μὲ πολλὰ βοηθήματα πρὸς τοὺς πάσχοντας τότε ὑπὸ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου.) μετέπειτα δὲ τοὺς παρεδέχθησαν καὶ ὡς διδασκάλους τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας. Ἀλλ' ὕστερον, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐγνώρισαν τὸν σκοπὸν των τὸν ὑποκεκρυμμένον· ἐκ τούτου δὲ φυσικῶ τῷ λόγῳ ἔπρεπε νὰ ψυχρανθῶσι καὶ τέλος νὰ τοὺς μισήσωσιν.

Ἀλλὰ τίς εἶναι ὁ ὑποκεκρυμμένος οὗτος σκοπός; εἶναι πραγματικὸς ἢ φανταστὸς, πηγάζων ἀπὸ διαβολὰς, ἀπὸ φθόνου;

Ἄς ἐξετάσωμεν τὰ πράγματα· καὶ μολονότι ἔχομεν πολλὰ καὶ παντοῖα, θέλω περιουρισθῆ κυρίως εἰς τὴν ἐξισόρησιν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐχόντων πρόφασιν τὴν ἀνατροφὴν τῆς νεολαίας, καὶ ἐλπίζω νὰ σὲ πείσω, ὅτι αὕτη ἡ, ὡς τὴν λέγεις, εὐεργεσία γίνεται ὄχι πρὸς τὸ ἡμέτερον ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν συμφέρον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκείνων· ἐπομένως δι' ἡμᾶς δὲν εἶναι αὕτη εὐποιΐα, ἀλλὰ κακοποιΐα καὶ ὄλεθρος, ὡς εἶπα ἀνωτέρω· Αὐτοὶ οἱ κύριοι, φίλε μου, δὲν ἔχουν ἄλλον σκοπὸν κύριον παρὰ τὸ νὰ κάμωσι προσηλύτους εἰς τὰ

δόγματα τῆς Λουθηροκαλβινικῆς Θρησκείας των. Τοῦτο θέλει ἀποδειχθῆ λαμπρότερον ἡλίου ἀπὸ τὰ ἔργα, τοὺς λόγους, τὰ βιβλία καὶ τὰς διδασκαλίας των.

Καὶ πρῶτον ἐξετάζω τοὺς σκοποὺς αὐτῆς τῆς Βιβλικῆς ἑταιρίας, ἥτις μεταφράζει τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην εἰς ὅλας τὰς λαλουμένας γλώσσας ὄλων τῶν ἔθνων καὶ λαῶν, μικρῶν ἢ μεγάλων, τῆς Οἰκουμένης. Διὰ τί ἐξοδεύει τόσα μιλλιόνια κατ' ἔτος χρημάτων εἰς ἔκδοσιν τῶν Γραφῶν καὶ ἄλλων κατὰ τὰς Γραφὰς θρησκευτικῶν βιβλίων; Διὰ τί καταδαπανᾷ τόσα χρήματα, πληρόνους αἰτησίους μισθοὺς ἀδροτάτους εἰς τὰς ἱεραποστολάς τῶν ἱεραποστόλων τῆς εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου; Διὰ νὰ διαδοθῆ βέβαια ἡ ἀλήθεια τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου διὰ νὰ γνωρισθῶσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ νὰ γνωρισθῶσιν ἐμπορεῖ νὰ φέρῃ κἀνὸν ὄφελος, ἂν δὲν παραδεχθῶσιν, ἂν δὲν πρεσβευθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀναγινωσκόντων καὶ διδασκομένων αὐτάς; Ὅχι βέβαια. Ἡ παραδοχὴ καὶ ὁμολογία αὐτῶν εἶναι τὸ τελικὸν αἷτιον τῶν διδασκόντων, εἶναι τὸ ὄφελος τῶν διδασκομένων, εἶναι ὁ μισθὸς ὁ πνευματικὸς, ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν θυσιαζόντων τόσα χρήματα, τόσους κόπους, τόσας δαπάνας. Ἄρα τὸ τελικὸν αἷτιον, ὁ κύριος σκοπὸς τῆς Βιβλικῆς ἑταιρίας ἀναντιρρήτως εἶναι ὁ προσηλυτισμὸς. Τὸ συμπέρασμα μου νομίζω εἶναι ὀρθόν· ἀλλὰ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ ἔχω καὶ πράγματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύναμαι νὰ φέρω τοὺς ἐξ Ἑβραίων προσηλύτους τοὺς διὰ Σύρας συγχνάκεις διαπορθμευομένους εἰς Μελίτην. Τοῦτο εἶναι πασίγνωστον εἰς τὴν Σύραν, ὅπου καὶ τις προσήλυτος ἐξ Ἑβραίων ἐμπορεῖ νὰ εὐρίσκηται ἔτι καὶ σήμερον· καὶ εἰς ὅλον δὲ τὸν κόσμον κηρύττουν αὐτοὶ οἱ κύριοι διὰ τῶν ἐφημερίδων των, τὰς ὅσας κάμνουν προόδους εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, Συρίαν κ. τ. λ.

Ἄλλ' ἐμπορεῖς νὰ μὲ εἴπῃς· καὶ μέμφεσαι σὺ αὐτὸ τὸ φιλάνθρωπον ἔργον των; εἶναι κακὴ ἡ διάδοσις τῆς ἀληθείας τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου; Ὅχι μὰ τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν! ὁμολο-

γῶ κ' ἐγὼ ὅτι εἶναι εὐκατῖον ἔργον, φιλόανθρωπον, ἅγιον, ἐπαινετὸν, ὠφελιμώτατον τὸ νὰ διαδίδωνται αἱ κοσμοσωτήρια ἀρχαὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· ἀλλ' εἰς τίνας; εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν πιστεύουν εἰς Χριστόν. Ἡ πρὸς τὸν προσηλυτισμὸν κλίσις αὐτῶν τῶν κυρίων, καὶ οἱ ἀγῶνες εἶναι ἐπαινετοὶ, ἂν ἐνεργῶνται πρὸς τοὺς ἔχοντας ἄλλην θρησκείαν παρὰ τὴν Χριστιανικὴν οἷον πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς Βουδιστάς, Δεῖλαμιστάς, καὶ ἄλλους κτισματολάτρας λαοὺς. Ὅταν δὲ γίνεται πρὸς χριστιανούς οἰκοδόηποτε αἰρέσεως ἢ ἐκκλησίας, καὶ ἐνεργεῖται μάλιστα δολίως μὲ τὴν ὑπουλόγητα καὶ ἐπιβουλήν Ἰησοῦτικὴν, τότε εἶναι ἀξιοκατάκριτος, εἶναι ἀφόρητος ἐπιβουλή, εἶναι ὀλεθρία. Διότι ἐκάστη ἐκκλησία ἢ καὶ αἵρεσις, ὁμολογοῦσα τὸ Εὐαγγέλιον, ἔχει καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς, οἵτινες διδάσκουσιν, ἐξηγοῦσι καὶ ἐρμηνεύουσιν αὐτὸ εἰς τοὺς ὁπαδοὺς των ὁμοῦ μὲ τὰ δόγματά των. Ἐδῶ δὲν πρόκειται λόγος νὰ ἐξετάσωμεν περὶ ὀρθότητος, ἢ μὴ, δογμάτων τῆς δεῖνα ἢ δεῖνα χριστιανικῆς αἰρέσεως· ὅλαι ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀληθείας τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ πιστεύουσιν εἰς Χριστόν, διαφέρουσι δὲ κατὰ τὰ δεῖνα ἢ δεῖνα δόγματα. Ὅταν δὲ οἱ τῆς δεῖνα ἐκκλησίας χριστιανοὶ διδάσκωνται ἀπὸ ἱερεῖς τῆς δεῖνα ἄλλης ἑτεροδόξως, τότε, διαιρούμενοι εἰς τὰ θρησκευτικὰ των δόγματα καὶ φρονήματα, κινδυνεύουν νὰ διασπασθῶσιν ἀπὸ καταδιωγμοὺς καὶ ἐμφυλίου πολέμου θρησκευτικοῦ, ἢ νὰ πέσωσιν εἰς ἀδιαφορίαν καὶ καταφρόνησιν τῆς θρησκείας. Οἱ κύριοι οὔτοι εἶναι ἀξιοκατάκριτοι, διότι ταράσσοντες τοὺς λοιποὺς χριστιανούς εἰς τὰ δόγματά των, ἀποδεικνύουν προφανῶς ὅτι εἶναι διῶκται τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν, ὅτι θέλουν νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ ἰδική των αἵρεσις ἢ Λουθηροκαθολικὴ, πράσσοντες καὶ αὐτοὶ ὅσα κατέκρινόν ποτε ὅτι ἔπρασον οἱ Παπισταὶ μὲ τὸν προσηλυτισμὸν. Ἀλλὰ εἴμεθα τώρα πλέον εἰς τοῦ μεσαιῶνος τοὺς καιροὺς ἐκείνους τῶν φανηθιασμῶν, τῶν ἐνθεομανικῶν ἐκείνων διδασκαλιῶν, τῶν προσηλυτισμῶν, τῶν θρησκευτικῶν ἐρίδων, τῶν κητα-

διωγμῶν καὶ πολέμων; ταῦτα πάλιν θέλουν νὰ μᾶς ἀναστήσωσιν; Ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐσυγχώρησε νὰ γενηθῶσι τόσαι αἱρέσεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἀφοῦ ἡ μακροθυμία του ἀνέχεται ὅλας αὐτάς, διὰ τί οἱ καλοὶ ἄνθρωποι οὗτοι θέλουν νὰ καταλύσωσιν αὐτάς, ἀγωνιζόμενοι νὰ δώσωσι τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν ἰδικήν των αἵρεσιν; Καὶ τίς κατέστησεν αὐτοὺς ἀρχοντας καὶ δικαστὰς τῶν λοιπῶν; Τίς ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τοιαύτην ἀποστολὴν πρὸς κατάλυσιν τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν; Ἀγαποῦν νὰ πολυπλασιάσωσι τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου; ἀς ὑπάγωσιν εἰς τὰ ἔθνη τὰ μὴ πιστεύοντα τὸ Εὐαγγέλιον· ἔχουν ἐκεῖ ἐκτεταμένον στάδιον διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὸν ζῆλόν των ὑπὲρ τὰ δύο τρίτα τῶν κατοίκων τῆς οἰκουμένης δὲν ὁμολογοῦσι τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν· αὐτοὺς ἀς διδάξωσι κατὰ τὰς αἱρέσεις των τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἀς ἀφήσωσιν ἡμᾶς ἡσύχους εἰς τοὺς τόπους μας νὰ πρεσβεύωμεν τὸν χριστιανισμόν κατὰ τὰ δόγματα τῶν πατέρων μας.

Ἀλλὰ παραφέρεσαι, ἤθελε μὲ εἶπει τις φιλοβιβλιστής, κατὰ τῶν καλῶν ἀνθρώπων τούτων· αὐτοὶ δὲν ἔχουν τοιούτους σκοποὺς πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐκδίδουν εἰς τὴν γλῶσσάν μας τὰς Γραφὰς μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὰς καταστήσωσι καταληπτάς, ἐπομένως δὲ καὶ ὠφελιμωτέρας εἰς τὸν λαόν μας· ἔστω τοῦτο, ὅτι πρὸς ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ μας κάμνουσιν· ἀλλὰ διὰ τί νὰ μὴ εἰρξῶσι νὰ τυπώσωσι τὴν παραδεδεγμένην ὑφ' ἡμῶν μετάφρασιν τῶν ἐβδομήκοντα κατὰ τὴν συγκατάθεσιν καὶ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ ἐκδώσωσι νέαν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου; Ἀναμφιβόλως θέλεις μὲ εἰπεῖ ὅτι διὰ τὴν ἀκρίβειαν ἔκαμαν τοῦτο. Βέβαια ἡ ἀκρίβεια ὅλη στέκει εἰς τὸ νὰ μάθῃ ὁ λαός μας, ὅτι λέγει αὐτὴ ἡ μετάφρασις τῆς Βιβλικῆς ἐταιρείας, τὸ ὅποῖον δὲ ἔχει ἡ τῶν Ο'. Ὅτι δηλ: «Ὁ » Ἰσάαχαρ εἶναι ὄνος δυνατὸς, κειτόμενος μεταξὺ εἰς δύο » ρεύματα ὑδάτων.— Καὶ ἰδὼν ὅτι ἡ ἀνάπαυσις ἦτον καλὴ καὶ » ὁ τόπος τερπνός, ἐκλίνε τὸν ὤμὸν του εἰς φορτίον, καὶ ἔγινε » δοῦλος ὑποταγῆς (Γεν. Κεφ. μθ'. Μετάφρ. ἐκ τοῦ ἑβρ. τυ-

πωθεῖσα ἐν Λονδίνῳ ἀωλγ'). » Παράλαβε αὐτὰ ταῦτα μετὰ τῆς μεταφράσεως τῶν ἑβδομήκοντα καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅποια διαφορὰ καὶ ἀσχημοσύνη ὑπάρχει εἰς τὰς μεταφράσεις τῆς Βιβλικῆς ἑταιρίας (1). Ἄν δὲ συνεχίσῃς τὴν σύγκρισιν θέλεις εὐρεῖ πλῆθος τοιούτων, διὰ τὰ ὅποια καὶ ἡ ἱερὰ ἡμῶν Σύνοδος διεκήρυξεν ἐσχάτως ἀπαράδεκτον ταύτην τὴν μετάφρασιν.

Ἄλλ' ἔστω ἄς σοῦ δεχθῶ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ μετάφρασιν ὅτι ἔγγεινε πρὸς ὄφελος τοῦ λαοῦ μας, καὶ ὄχι μὲ κάμμιαν ὑποκεκρυμμένην πανουργίαν πρὸς τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ἑταιρίας· ἀμμή τὸ ἄπειρον πλῆθος ἐκείνων τῶν ἀγουσιῶν καὶ τινων ἀσεβῶν λόγων, τῶν ἐκδιδομένων ἐν Μελίτῃ, πρὸς τίνα σκοπὸν τυπόνουσιν; ἀμμή τοὺς ζηλωτὰς Ἱεραποστόλους τῶν διὰ τί μὲ τόσα ἀδρὰ ἐξοδα μᾶς τοὺς στέλλουσιν εἰς τοὺς τόπους μας; εἰς ἡμᾶς! εἰς τῶν ὁποίων τὴν γλῶσσαν ἐγράφη τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ὅλαι αἱ τῶν Ἀποστόλων διδασκαλίαι· εἰς τῶν ὁποίων τὴν γλῶσσαν ἔγραψαν οἱ Χρυσόσομοι, οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι καὶ τόσοι ἄλλοι φωστῆρες τῆς Ἐκκλησίας μας, τόσα καὶ τόσα πρὸς ἐξήγησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν θείων Γραφῶν· εἰς ἡμᾶς, λέγω, στέλλουν μεταφρασμένους τοὺς λόγους τοῦ αἰθεσιμωτάτου των Δούου, τοῦ ἀρχιεπισκόπου των Τιλλοτσῶνος, καὶ ἄλλων ἄλλας ἀηδεῖς ἢ ἀσεβεῖς ὁμιλίας; Εἰς τὸν τόπον ἡμῶν ἔρχονται νὰ μᾶς διδάξωσι τὴν εὐσεβειαν οἱ Χάρτλιγκες, οἱ Κίγχοι, οἱ Κόρκοι καὶ ἄλλοι παρόμοιοι μικρόνοες ὑποκριταὶ καὶ ἀπατηλοὶ ἄνθρωποι, διαφθείροντες τοὺς υἱούς μας, ἐκφυλίζοντες τὰς θυγατέρας μας καὶ ταρασσόντες τὴν κοινὴν καὶ τὴν οἰκιακὴν ἡμῶν εἰρήνην; Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περὶ διδασκαλίας ἡμῶν ἀλαζονικὰς ἀντιποιήσεις των δὲν ἀρμόζει ἡ κοινὴ πα-

(1) Ἡ μετάφρασις τῶν ἑβδομήκοντα λέγει: « Ὁ Ἰσάχαρ τὸ καλὸν ἐπέθυμῃσεν ἀναπαυόμενος ἀναμέσον τῶν κλήρων. — Καὶ ἰδὼν τὴν ἀνάπαυσιν » ὅτι καλὴ, καὶ τὴν γῆν ὅτι πίω, ὑπέθηκε τὸν ὄμον αὐτοῦ εἰς τὸ πονεῖν καὶ » ἐγεννήθη ἀνὴρ γεωργός (Γεν. Κεφ. μβ', 14, 15.) » Παράβαλε καὶ τὰ πρὸ τούτων ἐδαφ. 9. 12 διὰ τὰ ἴδης πόσον ἀλλοκότως καὶ βλασφημῶς εἶναι μεταφρασμένα ὑπὸ τῆς ἑταιρίας.

ροίμια. « ἔλα παπποῦ νὰ σοῦ δείξω τὰ γωνικά σου »

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα ἰδίως καὶ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα στελλομένων ἱεραποστόλων ἢ μισσιοναρίων τῶν τὴν διαγωγὴν, τὰς διδασκαλίας, τὰ βιβλία καὶ τὰ σχολεῖα· ἐξ ὧν δὲ τούτων θέλεις πληροφορηθῆ τὸς σκοποὺς τῶν.

Ἀπὸ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐθνικῆς μας ἐπαναστάσεως, εὐροῦσα ἡ Βιβλικὴ ἐταιρεία ἀφορμὴν τὴν εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας διδομένην βοήθειαν ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, ἔπεμψε καὶ αὐτὴ τινὰς ἐπὶ λόγῳ νὰ ἐνισχύσωσι τὸν λαόν μας μὲ διάφορα βοηθήματα, πραγματικῶς ὅμως νὰ δοκιμάσωσι τὰ πνεύματα καὶ νὰ σπεύρωσι τοὺς πρώτους σπόρους τῆς διδασκαλίας τῶν ἢ τότε γενικὴ κίνησις τῶν πνευμάτων, ὁ θόρυβος τοῦ πολέμου καὶ αὐτὴ ἡ ἀναρχία, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος εὐρίσκετο, ἦσαν ἀρμόδια εἰς τὸν σκοπὸν τῶν. Καθεὶς εἶχεν ἐλευθερίαν ἀπεριόριστον καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς διδασκαλίας τοῦ ἠμπόρει δημοσίως νὰ διδάξῃ καὶ πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ δόγματα, ὅποια ἠρέσκετο, καὶ νὰ εἴπῃ καθ' ὅποιουδήποτε ὅ, τι καὶ ἂν ἤθελεν ἀσυστόλως καὶ ἀνεξετάστως.

Ἄλλ' ὁ καθ' αὐτὸ μισσιονάριος τῆς ἐταιρείας καὶ ὡς τοιοῦτος πρῶτος ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ ἐπαγγέλματος, ἐχρημάτισεν, ὁ κ. Χάρτλιν, φανεῖς εἰς τὴν Αἴγιναν κατὰ τὸ 1827, ὅπου τότε εὐρίσκετο ἡ Κυβέρνησις καὶ ὅλον τὸ ἄθος τῶν Ἑλλήνων συνηγμένον. Ὁ αἰδεσιμώτατος ἱεραπόστολος ἐγνωρίσθη καὶ ἐσχετίσθη ἐκεῖ μὲ πολλοὺς ἐκ τῶν ἰδικῶν μας, ἰδιώτας καὶ ἄρχοντας, ἐξ ὧν ἔχω νὰ σοῦ ὀνομάσω τὸν Α. Κ. ἐξ Α. καὶ τὸν Α. Π. καὶ Γ. Π. Οὗτοι δὲ ὁμοῦ μ' ἄλλους πολλοὺς, εἴτε ἀπὸ φιλομάθειαν εἴτε ἀπὸ περιέργειαν ἐσύχναζον τακτικῶς εἰς αὐτὸν, ὑπερεκθειάζοντες, μέχρι τινὸς καιροῦ τὴν σοφίαν καὶ εὐσέβειαν τῶν λόγων τοῦ ἀνδρός. Ὁ Κ. μάλιστα, ἔχων τότε ἰσχὺν ὡς βουλευτῆς, ἐκατέρωθωσε νὰ τὸν ἀναβάσῃ καὶ εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας δις, ὅπου ἐδίδαξε παρρησία καὶ ἀπέδειξε τρανώτατα τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τὴν θειότητα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καθὼς

καὶ τὴν ἱερότητα τῶν θείων Γραφῶν. Κατ' ἀρχὰς ὁ κ. Χάρτλιν ἐλάλει εἰς τοὺς παρουσιαζομένους πρὸς αὐτὸν περὶ τῶν γενικῶν δογμάτων τοῦ χριστιανισμοῦ· ἀφοῦ δ' ἐσχετιζέτο μὲ τινὰς καὶ ἐλάμβανε θάρρος, τότε ἔμβαινεν εἰς τὰ εἰδικώτερα, πολεμῶν αὐτὰ κατὰ τὰ πρεσβευόμενα ὑπὸ τῶν Λουθηροκαλθίνων· ἐλάλει, φερόειπεῖν, κατὰ εἰκόνων λέγων ὅτι ἡ προσκύνησις αὐτῶν εἶναι εἰδωλολατρεία· κατὰ τῆς Θεοτόκου, ὅτι δὲν εἶναι ἀειπάρθενος· κατὰ τῶν ἁγίων, κατὰ μυστηρίων καὶ κατὰ τοῦ ἱερατείου ἡμῶν, ὅτι τοῦτο ἐχρειάζετο νὰ μεταρρυθμηθῆ, καθὼς περὶ τούτου διαλαμβάνει ἐν φυλλάδιον τυπωμένον εἰς Μελίτην. Ὁ φίλος Κ, ὅταν εἰσεχώρησεν εἰς αὐτὰς τὰς διδασκαλίας καὶ εἶδε ποῦ τείνουσι εἰ φιλάνθρωποι οὗτοι διδάσκαλοι, ἀπεμακρύνθη μὲ τρόμον καὶ ἀποστροφήν, ὁ δὲ Α. Π. ἐφάνη ὑπομονητικώτερος· ὅθεν ἔλαβε καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀπὸ τὸν κ. Χάρτλιν, ἂν θέλῃ νὰ σταλθῆ εἰς Μελίτην διὰ νὰ σπουδάσῃ τάχα γλώσσας ξένας, πληρονόμος χίλια δίσ: κατ' ἔτος παρὰ τῆς ἐταιρίας, καὶ νὰ σταλθῆ ἔπειτα ὡς ἱεραπόστολος ταύτης τῆς ἐταιρίας μὲ μισθὸν ἐτήσιον δισχίλια δισ: εἰς Σμύρνην διὰ νὰ σπείρῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ πολεμῶν τὰς δεισιδαιμονίας, τὰς εἰδωλολατρείας καὶ τὰς καταχρήσεις τοῦ Ἀνατολικοῦ κλήρου. Ὁ κ. Π. δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ αὐτὴν τὴν προσφορὰν, ἀλλ' ἐδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ ζῆ ἕως σήμερον ἐμπορευόμενος καὶ γνωρίζων κάλλιστα αὐτῶν τῶν φιλανθρώπων Ἀμερικανῶν τοὺς σκοπούς· ἀλλ' ἄλλοι νέοι ἡμῶν, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐξ ἀνάγκης, δὲν ἐμποροῦν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς εἰσηγήσεις οὐδ' εἰς τὰς προσφορὰς αὐτῶν· ὅθεν γίνονται ὀπαδοί των, καὶ τοὺς ἐξυπηρετοῦσι διαφόρως, καθὼς καὶ τινες γεροντότεροι καὶ σεβασμιώτεροι, εὐρίσκοντες πόρον καὶ συμφέρον χρηματικόν, ὡς θέλει ἀπαδειχθῆ κατωτέρω.

Ὁ κ. Χάρτλιν διέτριψεν εἰς Αἴγιναν μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, διασπείρων ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰς διδασκαλίας του· ὥστε καὶ ἐτόλμησε καὶ εἰς οἰκίας τινὰς, ὅπου εἶχε θάρρος νὰ εἶπῃ εἰς γυναῖκας, βλέπων τὰς εἰκόνας, διὰ

τί νὰ προσκυνῶσιν ἐκείνας τὰς σανίδας, ὡς οἱ εἰδωλολάτρες λατρεύουσι τὰ δένδρα καὶ τοὺς λίθους. Οἱ τοιοῦτοι δυσσεβεῖς λόγοι, διαδιδόμενοι εἰς τὸ πλῆθος, ἔφθασαν εἰς τὰ αὐτὰ τοῦ Κυβερνήτου, ὅστις, Ἕλληνα ὦν καὶ ὀρθόδοξος, καὶ προβλέπων τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῶν τοιούτων λόγων, ἐφώνησε καὶ ἐπέπληξε τὸν κ. Χάρτλιν· ὁ δὲ κ. οὗτος πλήρης θυμοῦ καὶ ἀγανακτικῆσεως ἀναχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀφροῦ δοκιμάσαντες τοὺς γέροντας καὶ τοὺς ἠλικιωμένους, εἶδαν ὅτι ὀλίγην πρόοδον εἶχον νὰ ἐλπίζωσιν εἰς τοὺς σκοπούς των, διὰ μόνης διδασκαλίας καὶ λόγων, ἐστοχάσθησαν ν' ἀρχήσωσιν ἀπὸ τὰ νήπια, καὶ νὰ μεταχειρισθῶσιν ἄλλα μέσα πρὸς τοὺς ἐνηλίκους· ἰσχυρώτερα, τὰ τοῦ ὕλικου συμφέροντος. Εὔρηκαν δὲ εἰσηγμένην τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς γονεῖς διψῶντας τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων των, στερουμένους ὁμως ἄλων τῶν ἀναγκαίων μέσων. ἤρχισαν λοιπὸν νὰ συστήνωσιν ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα, καὶ νὰ προσφέρωσι καὶ εἰς τὰ συστημένα, ἀβάκια καὶ βιβλία, διδόμενα δωρεὰν παρὰ τῆς εταιρίας. Οὕτω δὲ ἠμπόρουν εὐκόλως, διδάσκοντες αὐτοὶ, καὶ τοὺς ἐρχομένους εἰς μάθησιν τῆς μεθόδου διδασκάλους νὰ κατηχίζωσι καὶ τοὺς μαθητευομένους νηπίους νὰ διαπλάττωσι πρὸς τὸν σκοπὸν των κατὰ τὰ ἰδικὰ των φρονήματα.

Ἄλλος ἱεραπόστολος ὁ κ. Κίγκ ἐσύστησε σχολεῖον εἰς Τήνον, νυμφευθεὶς ἐκεῖ καὶ μίαν Ἑλληνίδα, τὴν ὁποίαν κατέφερε νὰ δεχθῆ καὶ τὴν θρησκείαν του. Οἱ κάτοικοι βλέποντες τὴν σύζυγον τοῦ κ. Κίγκ περιφρονοῦσαν τὰ τῆς θρησκείας τῆς Ἀνατολικῆς, λέγουσαν κατὰ εἰκόνων καὶ λιτανειῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐθίμων τῆς ἐκκλησίας μας, ἀκούοντες καὶ τὰ αὐτὰ διαδιδόμενα ἐκ τοῦ σχολείου τοῦ κ. Κίγκ, ἔκλεισαν αὐτὸ τὸ σχολεῖον, κ' ἔδωκαν δρόμον εἰς τὸν αἰδεσιμώτατον διδάσκαλον, ὅστις νομίζω τότε κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας.

Εἰς δὲ τὴν Σύραν ἐστάθησαν εὐτυχέστεροι οἱ κύριοι ἱεραπόστολοι. Εὔρηκαν μίαν πόλιν ἀρτισύστατον, κατοίκους πολλοὺς

καὶ διαφόρους ἐκ διαφόρων τόπων συνοικισθέντας, ἔχοντας διαφόρους ιδέας καὶ πολλὰς ἀνάγκας, αἰσθανομένους τὴν χρείαν τοῦ νὰ προάξωσι τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των, καὶ μὴ εὐποροῦντας πρὸς τοῦτο ἀναλόγων μέσων. Ἐν σχολεῖον ἀλληλοδιδασκικόν, εἰς διδάσκαλος Ἑλληνικὸς, ἦσαν μηδὲν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχόντων ἀνάγκην μαθητεύσεως. Ὁ κ. Κόρκ ἐπαξίρουσιάζθη ἀπὸ μέρους τῆς ἐταιρίας ὑποσχόμενος πολλὰ βοηθήματα εἰς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, κ' ἐπρόσφερε βοήθειαν χιλίων γροσίων πρὸς οἰκοδόμησιν σχολείου ἀλληλοδιδασκικῆ διὰ τὰ κοράσια· ὅθεν ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν καὶ τοῦ ἀλληλοδιδασκικῆ τῶν ἀρρένων, ὅπου ὁ ἴδιος ἐδίδασκεν ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, ἢ δις, ἐν μάθημα χριστιανικῆς διδασκαλίας τῶν φρονημάτων καὶ τῆς ὀρεξεώς του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διεδόθη λόγος ὅτι αἱ διδασκαλαίαι αὐτοῦ εἶχον πολλὰ βλάσφημα καὶ ἐναντία εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Πολλοὶ ἐνήλικες, ἐπιθυμοῦντες νὰ διδαχθῶσι τὴν ἀλληλοδιδασκικὴν μέθοδον, ἐσύχναζον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἤκουον καὶ τὰ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τοῦ κ. Κόρκ· καταλαμβάνεις δὲ ὅτι ὁ αἰδεσιμώτατος ἱεραπόστολος ἐδίδασκε τότε καὶ μὲ πλεῖστον ζῆλον, ὡς ἐλπίζων νὰ θερίσῃ καὶ ἀφθονωτέρους καρπούς. Ἡ φήμη ὁμῶς τῶν βλασφημῶν διδασκαλιῶν του διαδοθεῖσα, ἐξετρύπωσε καὶ τὸν ἱερομόναχον Γ., ἡσυχάζοντα εἰς μίαν γειτονικὴν νῆσον, καὶ τὸν παρεκίνησε νὰ ἔλθῃ εἰς Σύραν διὰ ν' ἀκροασθῇ τὴν νέαν χριστιανικὴν διδασκαλίαν τοῦ κ. Κόρκ. Ἀφοῦ ἔγεινεν ὑπηκοώτατος μαθητῆς καὶ ἐχεμυθέστατος ἱκανὸν καιρὸν, ὥστε νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ εἰς τὰ μυστηριωδέστερα, ἐξαίφνης μίαν ἡμέραν λύει τὴν σιωπὴν ὁ ἱερομόναχός μας, καὶ ἀρχίζει νὰ φιλονεικῇ μὲ τὸν κ. Κόρκ παρρησία εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ ν' ἀναιρῇ ὅσα ἐκεῖνος ἔλεγε κατὰ ἀγίων, κατὰ μυστηρίων, κατὰ τοῦ ἀειπαρθένου τῆς Θεοτόκου, κατὰ εἰκόνων κτλ. Ταῦτα ἐξύπνησαν πολλοὺς τῶν ἐν Σύρα, ὥστε καὶ τινες πατέρες ν' ἀποσύρωσι τὰ τέκνα των ἀπὸ τὸ σχολεῖον· ἐπέστησαν δὲ καὶ τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ἐνεργοῦσα πλαγίως διὰ

τῆς δημογεροντίας Ἐρμουπόλεως, διέταξεν αὐτὴν ν' ἀπαιτήσῃ ἐπιμόνως ἀπὸ τὸν κ. Κόρκ τὸ νὰ δεχθῇ εἰς τὸ σχολεῖον μίαν εἰκόνα· ὁ κ. Κόρκ εἶχε τοὺς λόγους του διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ ἐν τοιοῦτον καὶ ἀπεσύρθη ἀπ' αὐτὸ τὸ σχολεῖον περιορισθεὶς νὰ διδάσκῃ εἰς τὴν οἰκίαν του κοράσια· ἀποσυρόμενος δὲ εἶπεν εἰς τὸν ὑποδιδάσκαλον, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ἰδικόν του, ὅτι αὐτὸς ἔρριψε τὸν πρῶτον σπóρον τῆς πίστεώς του τῆς Λουθηρανικῆς, ὅστις ἔχει νὰ βλαστήσῃ μετέπειτα καὶ ἀποσύρεται εὐχαρίσως.

Ἐλα τώρα, φίλε, εἶπέ με παρακαλῶ σε, τοῦτο μόνον, ἢ μὴ παραδοχὴ δηλ: τῆς εἰκόνας, δὲν ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ τοὺς πρὸς ἡμᾶς σκοποὺς τῶν ἱεραποστόλων τούτων; Αὐτοὶ συστήνουσι σχολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων· εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα τὸ μέγα μέρος τῶν κατοίκων εἶναι τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος, καὶ ὀλιγώτατοι τοῦ Δυτικοῦ, τῆς δὲ Προτεσταντικῆς αἰρέσεως δὲν ἔχομεν ἕως τὴν σήμερον, χάριτι θεῆς, οὐδὲ ἓνα Ἕλληνα. Εἰς τὴν Ἐρμούπολιν ὅλοι οἱ φοιτῶντες εἰς τὰ σχολεῖα παῖδες εἶναι τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος, καὶ τῆς θρησκείας των αὐτῆς τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἔχουν εἰς αὐτὰ τὰ διδασκῆρια νὰ μαθητευθῶσιν· ὅθεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Λατῖνοι ἔχομεν εἰς τὰ σχολεῖα μας εἰκόνας· ἔχομεν ἐπίτηδες βιβλίδια περιέχοντα τὰς συνήθειας προσευχᾶς εἰς ἀποσῆθησιν, καὶ μικρὰν Κατήχησιν τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας μας. Αὐτοὶ δὲ οἱ αἰδεσιμώτατοι, ἀφοῦ συστήνωσι σχολεῖα πρὸς μαθήτευσιν καὶ ὠφέλειαν τῶν ὀρθόδοξων Ἑλληνοπαίδων, διὰ τί δὲν παραδέχονται καὶ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὰ λοιπὰ σχολεῖα των οἱ ὀρθόδοξοι, ἀλλ' ἀποσκορακίζοντες τὰ βιβλίδια ἡμῶν ἀδυσωπῆτως, μεταχειρίζονται τὰ ὅσα τυπώνει ἡ ἐταιρία των; Ἀλλ' ἐμποροῦν τινες φιλεταιρισαὶ νὰ εἴπωσιν ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν εἶναι ὑπόχρεοι νὰ παραδέχωνται τὰ τοιαῦτα θρησκευτικὰ εἰς τὰ ὅσα συστήνουν αὐτοὶ καὶ διατηροῦν σχολεῖα· διότι αὐτοὶ δὲν φροντίζουν παρὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἀπλῶς τῶν παρ' αὐτοῖς μαθητευομένων, καὶ ὄχι τὴν θρησκευτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Ὅχι, κύριοι φιλαμερικανοί, ἔχετε λάθος· ἰδέτε ὅποια βιβλία τυπώνουν καὶ δίδουν εἰς χεῖρας τῶν παιδίων σας· ὅλα ἐν γένει, χωρὶς κάμμιᾶς ἐξαιρέσεως, περιέχουν ἱστορίας τῆς Γραφῆς, διηγήσεις ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ διηγήματα θρησκευτικὰ τὴν θρησκευτικὴν λοιπὸν ἐκπαίδευσιν ἔχουν κυριώτατον καὶ πρώτιστον ἀντικείμενον, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅλα τὰ γραφόμενά των. Ναί, λεγεί ἄλλος φίλος των· αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον ἔχουν, πλὴν περιορίζονται εἰς τὸ νὰ διδάσκωσι τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὰς ὁμολογουμένας ὑπὸ ὄλων τῶν χριστιανῶν. Ὅχι, ἀποκρίνομαι, καὶ τοῦτο εἶναι ψευδέστατον, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἴδια των βιβλία καὶ ἀπὸ τὰς διδασκαλίας των. Ἀφίνω δὲ τὰ περιβόητα ἐκεῖνα καὶ δυσεβῆτὰ κατὰ μετουσιώσεως καὶ κατὰ μυσηρίων βιβλία, καὶ ἔρχομαι εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐπίτηδες πρὸς χρῆσιν τῶν παιδίων μας ἐκδίδουσι. Καὶ εἰς αὐτὰ ἐκθέτοντες τὰ τῶν Γραφῶν λόγους καὶ τὰ τῆς αἰρέσεώς των δόγματα, ὅπου εὐρωσιν εὐκαιρίαν, παρεξηγοῦντες τὰς Γραφάς. Γράφουν, φέρειπεῖν, ἢ λαλοῦν περὶ τοῦ Δεκαλόγου; ἔρχονται εἰς τὴν β' ἐντολὴν καὶ κολλοῦν ἐκεῖ, καὶ διασαλπίζουν· Δὲν θέλεις κάμει εἰς σεαυτὸν γλυπτὸν, οὐδὲ ὁμοίωμα κανενὸς πράγματος, καὶ ἐξηγοῦν πλέον, οὐδὲ ἄγαλμα οὐδὲ εἰκόνα. Παρατήρησε ὅλα των τὰ ἀλφαθητάρια καὶ τοὺς ὀδηγοὺς τῶν νέων, τὸν Ἀναγνώσῃν καὶ τὰ ὅμοια, καὶ θέλεις εὐρεῖ αὐτὰς τὰς παρεξηγήσεις· ἕως καὶ μίαν Γεωγραφίαν ἐτύπωσαν, καὶ (κατὰ τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον ἔχουν νὰ λαλῶσι περὶ θρησκείας εἰς ὅσα καὶ ἂν τυπώνωσιν) εὐρήκαν νὰ χῶσσι καὶ εἰς αὐτὴν, ὅτι ὅσοι προσκυνοῦν εἰδῶλα καὶ εἰκόνας, λέγονται εἰδωλολάτραι καὶ ἐθνικοί (1). Τὰ αὐτὰ κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον παρενείρουσιν ἐπιβούλως καὶ δολίως εἰς τὰς ὁμιλίαις καὶ διδασκαλίαις ἢ Κατηχήσεις των πρὸς τοὺς νέους μας.

Ἄν εἶχαν, φίλε, οἱ κύριοι Ἀμερικανοί εἰλικρινῶς ἔφεςιν τῆς

(1) Ἰδ. τῶν παιδίων ἢ γεωγραφ. (ἐν Μελίτῃ 1832) σελ. 107.

πρὸς τὸ ἔθνικόν ἡμῶν συμφέρον ἀνατροφῆς τῆς νεολαίας μας, ἤθελον μᾶς βοηθήσει εἰς σύστασιν ἀνωτέρων σχολείων καὶ εἰς ἔκδοσιν ἄλλων βιβλίων παρὰ τὰ φυλλάδιά των, τὰ ὅποια ἡμεῖς διὰ τὴν ὀλιγοχρηματίαν μας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξοικονομήσωμεν· ἀλληλοδιδασκτικὰ δὲ σχολεῖα καὶ θρησκευτικὰ δυνάμεθα, καὶ πρέπει νὰ συστήνωμεν, καὶ νὰ διδάσκωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὰ τέκνα μας τῆς πατρῴου ἡμῶν θρησκείας ἀπαρασαλεύτως τὰ δόγματα. Ἄλλ' αὐτοὶ, φίλε μου, δὲν θέλουν, καθὼς καὶ δὲν ἔχουν, παιδείαν μεγάλην καὶ ὑψηλήν· προσκολλώμενοι δεισιδαιμόνως εἰς τὸ κατὰ γράμμα τῶν Γραφῶν λέγουν τό: **Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι...** καὶ τὸ, **Ὁ Θεὸς τοὺς σοφοὺς ἐμώρανε κ. τ. λ.** καὶ ἀγωνίζονται τῶντι νὰ κάμνωσι πτωχοὺς τῷ πνεύματι καὶ νὰ μωραίνωσι συστηματικῶς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰς ὑποκριτικὰς διδασκαλίαις των, διότι τοῦτο εἶναι τὸ συμφέρον των. Καὶ αὐτὴν τὴν κατὰ γράμμα ἐξήγησιν λαμβάνοντες πίπτουν εἰς τόσας ἀσεβολογίας κατὰ μετουσιώσεως καὶ κατὰ μυστηρίων φλυαροῦντες. Ἄλλ' ἅς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ προκειμένου λόγου.

Ὁ κ. Κὸρκ ἀποσυρθεὶς ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ὡς προείπομεν, τῆς Ἐρμουπόλεως, ὑπέπεσεν εἰς δυστύχημα ἀνέλπιστον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου προσέκρουσεν εἰς τοὺς τῆς ἐταιρίας, καὶ μὴ ὅλα τὰ ὅποια πρὸς ὄφελος αὐτῆς εἶχε σπείρει μὲ τόσον ζῆλον σπέρματα. Εἶχεν ἐρωτευθῆ μίαν νεάνίδα καλῆς οἰκίας καὶ ἀνατροφῆς, καταγομένην ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποίαν καὶ ἐζήτησε νὰ νυμφευθῆ· ἀλλ' οἱ γονεῖς δὲν ἔστερξαν εἰμὴ μὲ τὴν συμφωνίαν ὅτι θέλει τὴν νυμφευθῆ κατὰ τὸ Ἀνατολικὸν δόγμα· ὁ αἰδέσιμώτατος κ. Κὸρκ φαίνεται ὅτι εὐρέθη τότε παλαίων πολὺν καιρὸν, ὡς ἔλεγε μεταξὺ τῶν πληγῶν τῆς καρδίας καὶ του χρηματικοῦ συμφέροντος ἢ (ἡμεῖς διὰ τὸ αἰδέσιμόν του ἅς εἴπωμεν) τῶν τύψεων τῆς συνειδήσεως τῆς θρησκευτικῆς. Ἄλλὰ τὰ βέλη τοῦ τυφλοῦ παιδαρίου δὲν παίζουν! Οἱ πόνοι τῆς καρδίας ἠσθάνοντο σφοδρότεροι· ἢ συνειδήσις ἐνικήθη διὰ μίαν στιγμὴν· ὁ γάμος ἐτελέσθη κατὰ τὸ Ἀνατολι-

κὸν δόγμα, καὶ οἱ ἱερεῖς ἡμῶν ηὐλόγησαν στεφανώσαντες τὸν αἰδεσιμώτατον ἱεραπόστολον προτεστάντην. Ἀλλὰ μετὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι καὶ ἡ συνείδησις ἔλαβε τὴν ὑπεροχὴν τῆς ὁ κ. Κόρκ δια νὰ ἐπαναπαύσῃ αὐτήν, τὸ ἐσπέρας, μέσα εἰς τὸν παστὸν, φορέσας, ὡς ὠμολόγουν τότε οἱ οἰκεῖοί του, τὰ ἐπιτραχηλιά του, ηὐλόγησεν αὐτὸς τὸν γάμον αὐτοῦ κατὰ τὸ δόγμα του. Μετὰ τοῦτο δὲ ἡσυχος τὴν συνείδησιν πλέον, καὶ ὑπὸ γλυκέος ἡμέρου ἡρημένος

... Ἄρχε λέχος δε κιών· ἅμα δ' εἶπετ' ἄκοιτις.

Ἄλλ' ἡ ἑταιρία του δὲν ἦτον τρόπος τοῦ νὰ συγχωρήσῃ τὸ παρανόμημα τοῦ νὰ νυμφευθῇ κατ' ἄλλο δόγμα ἀλλόθρησκόν του γυναῖκα, ὅθεν ἀπέκλεισεν αὐτὸν ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς ἀλλ' ἀδίκως τῇ ἀληθείᾳ· διότι αὐτὸς καὶ κατὰ τὸ δόγμα του εὐλόγησε τὸν γάμον του, ὡς εἶπαμεν, ἔπειτα, καὶ τὴν σύζυγόν του κατέστησεν ὁμόθρησκόν του καὶ ὁμόφρονα κατὰ πάντα.

Τὴν τοῦ κ. Κόρκ ἀποστολὴν διεδέχθη ὁ αἰδεσιμώτατος ἱεροδιάκονος κ. Χίλδνερ, διότι οὗτος κατηγόρησε πικρῶς ἐκεῖνον διὰ τὸ σφάλμα του, παραστήσας εἰς τὴν ἑταιρίαν, ὅχι μ' Εὐαγγελικὴν συμπάθειαν, τὰ παραπτώματα τοῦ συναδελφοῦ του· ἐπεθύμει τὴν θέσιν ἐκείνου, καὶ τὴν ἔλαβε δι' αὐτῆς τῆς ἀφορμῆς· διότι, ἂν καὶ αὐτοὶ ὑποκρίνονται τὴν αὐστηρὰν φύλαξιν τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ σεμνύονται ὀνομαζόμενοι Εὐαγγελικοὶ, μολοντοῦτο ἔχουσι καὶ αὐτοὶ μίση, καὶ ἔχθρας, καὶ ραδιουργίας πρὸς ἀλλήλους καὶ πάθη μὴ Εὐαγγελικά· ὅταν μάλιστα τύχωσι νὰ ᾖναι οἱ μὲν ὀπαδοὶ τοῦ Λουθήρου, οἱ δὲ, τοῦ Καλβίνου, τότε θεατρίζονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν κόσμον αἰσχυρῶς, ὡς ἄλλα μὲν διδάσκοντες ἄλλα δὲ πράσσοντες. Οὕτω λοιπὸν ὁ κ. Χίλδνερ ἔτυχε νὰ εὐρεθῇ, ἐνδεδυμένος μόνος ὄλην τὴν ἱεραποστολικὴν ἐξουσίαν εἰς Σύραν, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν εἶχαν ἀρχίσει αἱ ἐμφύλιοι διχόνοιαι, καὶ ἦτον φανερὰ ἡ ἀντιπολίτευσις τῶν Ἑρμουπολιτῶν, σφαδαζόντων φαλαγγηδὸν ὑπὲρ συντάγ-

ματος εἰς τοὺς βράχους τῆς τότε ὀνομασθείσης πλατείας τοῦ
 Ἀπόλλωνος, οἵτινες κατὰ τὸ τοῦ ποιητοῦ,

Φραζάμενοι ἴσταντο ἐπ' ὄχθαις ὑψηλαῖς

Σείοντες λόγχας.....

Οἷος Κενταύρων στρατὸς..... ἠδὲ γιγάντων.

Ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐμπολέμους περιστάσεις βοηθούμενος ὁ κ. Χίλ-
 δνερ ἔκτισεν ἀνεξετάστως ἰδικόν του κατάστημα σχολείων,
 καὶ κατώρθωσε διὰ τῶν φίλων του νὰ διωρισθῇ μετέπειτα
 διευθυντῆς καὶ τῶν δύο κοινῶν τῆς πόλεως, τοῦτε ἀλληλο-
 διδακτικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ, χορηγῶν δι' αὐτὰ πεντακόσια γρ:
 κατὰ μῆνα. Οὗτος δὲ πρῶτος ἤρχησε νὰ θεμελιόνη τὰ τῆς
 ἑταιρίας εἰς τὴν Ἑρμούπολιν τακτικῶς καὶ συστηματικῶς, καὶ
 ἐφεύρηκε τοὺς τρόπους νὰ συνδέσῃ πολλῶν κατοίκων τὰ συμ-
 φέροντα μὲ τὰ ἰδικάτου· εἰς τὰ κτίριά του ἐμεταχειρίσθη ἐπι-
 στάτας Ἕλληνας· καὶ τῶν ἐξοδευομένων χρημάτων του καὶ
 τῶν διανεμομένων βιβλίων του καὶ βοηθημάτων, ταμίας καὶ
 τραπεζίτας, καὶ διανομεῖς, καὶ βοηθουμένους εἶχε καὶ ἔχει
 Ἕλληνας, καὶ κατ' ἐξοχὴν συμπατριώτας μας· καὶ εἰς τὰ ἰδιά-
 του σχολεῖα ἦσαν καὶ εἶναι διδάσκαλοι Ἕλληνες καὶ Ἑλληνί-
 δες πτωχαὶ αἱ ὑποτροφόμεναι καὶ διδασκόμεναι διὰ νὰ γέ-
 νωσι μετέπειτα διδασκάλισσαι. Ὅλοι δὲ ὅσοι ὑπηρετοῦν εἰς
 Σύραν τοὺς κ. κ. τούτους λαμβάνουσι μισθοὺς ἀδροτάτους καὶ
 τακτικούς, τοὺς ὁποίους ἄλλοῦ δὲν εὐρίσκουν. Μεταφρασαί,
 φέρ' εἰπεῖν, μεταφράζοντες μόλις ἐν βιβλίδιον τὸν χρόνον,
 λαμβάνουν 80 δις: τὸν μῆνα· γραμματεῖς ἢ διερμηνευταὶ 50·
 πωληταὶ ἢ διανομεῖς τῶν φυλλαδίων των, διδάσκαλοι ἀλλη-
 λωδιδακτικοί, καὶ ἄλλοι νεανίαὶ μίαν ὥραν διδάσκοντες τὸν
 ἄμπακον, λαμβάνουν 20—30. σαρῶται ἢ φύλακες τῶν
 σχολείων των, 10 δις: Ἄλλοι δὲ μόνον λέγοντες τὸ καλὸν
 ὄνομα τῶν Ἀμερικανῶν λαμβάνουν μηνιαῖον σιτηρέσιον, ἀνά-
 λογον τῆς ἀξίας, τοῦ ζήλου καὶ τῆς τάξεώς των· καὶ ἄλλοι
 τῶν ὁποίων ἢ χρηματικὴ ἀξιοπρέπεια ἐμπορεῖ νὰ ἐγγιχθῇ,
 ἀπολαύον· ἐμπορευόμενοι τὰ τῶν Ἀμερικανῶν χρήματα

Θανειακῶς μὲ τόκον ἐτήσιον ἐξ τὰ $\frac{5}{100}$. Τοιουτοτρόπως τὸ ὑλικὸν συμφέρον μᾶς προμηθεύει βοηθοὺς ἐνθέρμους, ζηλωτὰς διαπύρους, καὶ φίλους, καὶ ὑμόφρονας, καὶ ἐπαινέτας, καὶ συνηγόρους. Ἀναμφιβόλως ὅσοι ἔχουν τὸν παντοδύναμον εἰς χειράς των κατορθώνουσι τὰ πάντα.

Χρυσὸς δ' ἀνοίγει κ' αἰδοῦ πύλας.

Καταρχὰς ὁ κ. Χίλδνερ εἶχε τὴν διεύθυνσιν μόνου τοῦ ἰδικοῦ του διδακτικοῦ κατασχήματος· εἰς δὲ τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ἀλλοδιδακτικὸν σχολεῖον ἦσαν ἔφοροι ἐκ τῶν ἐντοπίων, ὅλοι συρόμενοι εἰς τὴν γνώμην ἐνὸς καὶ μόνου ἐξ αὐτῶν μὲ τυφλὴν πεποίθησιν· αὐτὸς δὲ ὁ εἰς εὔρισκε τὸ συμφέρον του νὰ ἦναι κατὰ πάντα ἀφοσιωμένος εἰς τὸν φιλόανθρωπον καὶ ἐλεημονικὸν κ. Χίλδνερ. Ὁ αἰδεσιμώτατος οὗτος πρὸς πλειοτέραν ὠφέλειαν βέβαια τῆς νεολαίας μας, ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ τὴν διεύθυνσιν καὶ αὐτῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς κοινότητος, καὶ τὸ ἐκατέρωθε δια τῶν ραδιουργιῶν τοῦ ἀφοσιωμένου φίλου του ἐφόρου.

Ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου, ὦν ἐπὶ Κυβερνήτου ὑπὸ τῆς Γράμμ· τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως διωρισμένος εἰς ταύτην τὴν θέσιν, φαίνεται ὅτι δὲν ἦτον Βολικὸς εἰς τὸν κ. διευθυντήν. Ἄνθρωπος μὲ ἱκανὴν παιδείαν καὶ μὲ συνείδησιν, δὲν ἤμπορει βέβαια εὐκόλως νὰ ὑποσκελισθῆ, οὐδὲ νὰ δελεασθῆ, διὰ νὰ συμφρονήσῃ μὲ τὸν διευθυντήν, ἀφοῦ μάλιστα ἤκουε καὶ ἐννόει τὰς εἰσηγήσεις του καὶ τὰ τῆς χριστιανικῆς του διδασκαλίας διδασκόμενα εἰς τοὺς νέους, καὶ ἐκαταλάμβανε τοὺς σκοποὺς του. Ἡ μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο ῥήξις ἦτον λοιπὸν ἄφευκτος· καίποιας διαταγᾶς περὶ διδασκαλίας ἢ κανονισμοὺς θέλει νὰ δώσῃ ὁ κ. διευθυντῆς εἰς τὸν διδάσκαλον, τὰς ὁποίας οὗτος δὲν στέργει νὰ δεχθῆ, ἀλλ' ἀναφέρει τὰς περὶ τούτων παρατηρήσεις του ἐγγράφως εἰς τοὺς ἐφόρους τῶν σχολείων· λαμβάνει δὲ εἰς ἀπάντησιν παρ' αὐτῶν ἀμέσως τὴν ἀπόλυσίν του. Ὁ διδάσκαλος, ὡς διω

ρισμένος ἐξ αρχῆς ἀπὸ τῆν Κυβέρνησιν, διαφιλονεικεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἀπολύσεώς του ὡς μὴ ἀνήκον εἰς αὐτούς. Οὗτοι δὲ ἐπιμένοντες ἀναφέρονται εἰς τὴν δημογεροντίαν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς πράξεώς των, παραστήνοντες αὐτὴν ὡς ἀπὸ μέρους ὄλων τῶν ἐφόρων τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ θρησκευτικῶν κατασημάτων γενομένην. Ἀλλ' οὗτοι ὄντες διπλάσιοι τὸν ἀριθμὸν καὶ ἔχοντες τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ βουλευῶνται μετὰ τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων περὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὰ, θέλουσιν νὰ διατηρήσωσιν εἰς τὴν θέσιν του τὸν παρὰ γνώμην των ἀποβληθέντα διδάσκαλον, καὶ ν' ἀποβάλωσι τὸν ἄνευ εἰδήσεώς των διορισθέντα διευθυντήν. Ὅθεν ἀναφέρονται περὶ τούτων εἰς τὴν τότε ἀνίσχυρον Κυβέρνησιν μας (ἐπὶ διοικητικῆς ἐπιτροπῆς) διὰ τοῦ ἐκτάκτου διοικητοῦ Σύρας καὶ Μυκόνου. Ἡ Κυβέρνησις διατάσσει τὴν μὴ ἔξωσιν τοῦ διδασκάλου ἀλλ' εἰς μάτην ὁ κ. Χίλδνερ ἐνίκησεν ἔχων τὰ παντὸ δύναμι τὸν φίλον του ἔφορον, τὸν γνωστὸν σου συμπατρι μας *** βοηθὸν καὶ συνήγορον μίσθωτον. Πρὸς πλειοτέραν σου πίστωσιν σοὶ πέμπω καὶ ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸν Ἐκτ. διοικητὴν Σύρας καὶ Μυκόνου.

Ἐγγεινε γνωστὸν εἰς τὴν πόλιν τὸ αἴτιον τῆς ἐξώσεως τοῦ διδασκάλου διαδιδόμενον ἀπὸ στόμα εἰς στόμα μεταξὺ τοῦ λαοῦ μὲ σημειώσεις καὶ ἐπεξηγήσεις· ἐψιθυρίζετο προσέτι ὅτι καίτινες βλασφημίαι κατὰ εἰκόνων καὶ ἀγίων, καὶ κατὰ μυστηρίων ἐδιδάσκοντο εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ κ. Χίλδνερ, καὶ εἰς τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα αὐτὸς ὁ κ. διεμοίραζεν. Ἀλλ' ἄλλη φήμη διεδόθη κατόπιν τούτων ὅτι ἀνὴρ τις ἐρράβδισε σκληρῶς τὴν σύζυγόν του, διότι αὐτὴ ἔστελλε τὸ κοράσιόν των παρὰ γνώμην αὐτοῦ εἰς τὸ σχολεῖον τῶν Ἀμερικανῶν· αὐτὸ δὲ τὸ κοράσιον εἶχεν εἰπεῖ εἰς τὴν μητέρα του, ὅτι ἐκείνας τὰς σανίδας δὲν πρέπει νὰ τὰς προσκυνῶμεν ὡς οἱ εἰδωλολάτραι· καὶ ταῦτα εἶχε διδαχθῆ τὸ κοράσιον εἰς τὸ σχολεῖον ὅπου ἐσύχναζεν. Ἐν τούτοις ἐτοιχοκολῶντο καὶ σάτυραι εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, διασύρουσαι τὸν

κ. Χίλδνερ καί τινες τῶν συμβοηθῶν του. Τέλος μίαν τῶν ἡμερῶν γίνεται ἰκανὸς θόρυβος καὶ ἀπειλαὶ κατὰ φιλαμερικανῶν, καὶ τινες πηγαίνουν τὴν νύκτα νὰ βάλωσι φωτιάν εἰς τοῦ κ. Χίλνερ, οἵτινες κατὰ καλὴν τύχην ἐμποδίσθησαν ἀπὸ ἄλλους. Ἦτον τότε φρουρὰ εἰς τὴν πόλιν Ἰδραίων οἱ βοηθοὶ τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἐντρόμου ὄντος διὰ τὰ τρέχοντα κατὰ τῆς κεφαλῆς των, διερεθίζουσι ἓνα τῶν σημαντικῶν Ἰδραίων, λέγοντες ὅτι καὶ αὐτὸν οἱ ὀχλαγωγοὶ ἐσατύριζον· οὗτος δὲ ὁ εἰρηνικὸς ἄνθρωπος θυμωθεὶς λαμβάνει τὴν σπάθην καὶ τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κ. Χίλνερ, καὶ οὕτως ἐκόπασεν ἡ ἀνεμοζάλη, κατὰ τὴν ὁποίαν τόσον ἐταράχθη ὁ γεννάδας ἱεραπόστολος, ὥστε, διὰ νὰ προφυλαχθῆ ἕως οὗ ν' ἀναχωρήσῃ, παρεκάλεσε θερμῶς τὸν Ῥωσικὸν πρόξενον νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ ὑψώσῃ Ῥωσικὴν σημαίαν εἰς τὴν οἰκίαν του. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἔγειναν ἔρευναι καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἀσεβῶν βιβλίων, καὶ ἔβησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ κ. Χίλνερ ἰκανὰ ἀντίτυπα λόγου τοῦ Δούνου κατὰ Μυστηρίων, τοῦ κατὰ μετουσιώσεως Τιλοτσῶνος ὁμοῦ μ' ἄλλα παρόμοια φυλλάδια· ὅλα δὲ ταῦτα μετεφέρθησαν τότε εἰς τὴν δημογεροντίαν, ἀπ' ὅπου μετ' ὀλίγον καὶ ἐχάθησαν ἐνεργείᾳ τῶν βοηθῶν καὶ τοῦ ἐπιστηθίου. Ἀφοῦ ὑπεξέφυγεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦτον ὁ κ. Χίλνερ, ἐβρίζωθη πλέον εἰς τὴν Ἐρμούπολιν διὰ τῆς βοηθείας τῶν φίλων του. Ἡ τότε Κυβέρνησις μας ἦτον παραλυμένη ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς τῆς διχονοίας καὶ τὰ ἐμφύλια δεινὰ· οὐδ' ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ θεραπεύσῃ ἄλλα ὀξύτερα κακὰ, ἐξολοθρεύοντα ὅλην τὴν ἐπικράτειαν. Ὁ κ. Χίλνερ λοιπὸν ἔμεινε διευθυντῆς τῶν διδακτικῶν καταστημάτων εἰς Ἐρμούπολιν, διευθύνων αὐτὰ, ὡς ἤθελεν, ὁμοῦ μὲ τὸν ἐπιστήθιον μισθωτόν του. Ἐν τούτοις ἔφθασε καὶ ἄλλος ἱεραπόστολος, ὁ ἐπίσκοπος Ῥοβερτσῶν· κατόπιν δὲ τούτου ἦλθε καὶ ὁ ἄλλος, ὁ αἰδεσιμώτατος πρεσβύτερος Λεῖβς, ἀκολουθήσας κατὰ πόδας τὸν κ. Βελθόντα ἀπὸ Κερκύρας. Διότι ὁ κ. Λεῖβς εἶναι ἰδίως ἐπιφορ-

πισμένος νὰ συμμεταφράζη μετὰ τοῦ κ. Β. τὴν Παλαιὰν Γραφὴν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ. Καὶ συνεργάζονται μὲ πολλὴν ὁμόνοιαν καὶ εἶναι καλῶς συνδεδεμένοι συναλλήλως τῶν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε, πηγαίνει ὁ κ. Δεῖβς εἰς Ἀθήνας νὰ κτίσῃ οἰκίαν, τρέχει καὶ ὁ κ. Β. κατόπιν του πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν· ὁ δ' ἐπίσκοπος Ροβερτσὼν εἶναι διευθυντὴς καὶ μιᾶς τυπογραφίας εἰς ἔκδοσιν τῶν βιβλίων τῶν· καὶ ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἔχει καὶ ἀπὸ ἓν σχολεῖον κορασίων.

Βλέπεις ὅτι ἡ Σύρα νῦν τυχὲι νὰ ἔχη κατὰ πρῶτον μόνον ἓνα ἱεραπόστολον Ἱεροδιάκονον τὸν κ. Χίλδνερ. τῶρα ἔχει καὶ πρεσβύτερον καὶ ἐπίσκοπον, τουτέστι ἐκκλησίαν τελείαν Λουθηρανικὴν· ἐκκλησιαζόμενοι μόνον εἶναι ὀλίγοι πρὸς τὸ παρὸν, ἀγωνίζονται ὅμως οἱ ἱεραπόστολοι παντοιοτρόπως νὰ πολυπλασιάσωσιν αὐτούς· ἂν δὲ καὶ δὲν ἔχωσιν ἰκανὴν πειθῶ τοῦ ψυχικοῦ συμφέροντος, μεταχειρίζονται τὴν τοῦ χρηματικοῦ. Τρώντι τὸ ἀργύριον ὡς ὀφθαλμοφανές καὶ ἐπαισθητὸν εἶναι καὶ βεβαιότερον εἰς ἐπιτυχίαν, ὡς ἰσχυρὸν δόλωμα τῶν οὐτιδανῶν ψυχῶν.

Σὲ εἶπα ἀνωτέρω ὅτι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν μεταχειρίζονται ἐντοπίους μὲ ἀδροτάτους μισθοῦς, ὅσον ἐπιμελητὰς καὶ φύλακας τῶν κτιρίων τῶν κ τ λ. διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας ὑποτρόφους, ὅλας νεάνιδας, καθὼς καὶ τοὺς πλειότερους τῶν λοιπῶν νέους· διότι ὡς ἐξεύρεις, οὗτοι εἶναι μαλακώτεροι καὶ εὐπλαστότεροι. Δίδουσιν ἐλεημοσύνας, ἀλλ' ὄχι εἰς ὅλους ἀδιαφόρως τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐνδεεῖς τοὺς ἀξίους ἐλέους· ἀλλ' εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν, ὡς φαίνεται τοὺς βολικοὺς εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν· ἔχουν καὶ βοηθήματα διατεταγμένα ἄλλα ἐξ ὧν, τὰ μὲν χορηγοῦσι μισθοδοτοῦντες τακτικῶς τοὺς δυναμένους νὰ τοῖς γίνωνται βοηθοὶ καὶ συνήγοροι· τὰ δὲ δανείζουσι μὲ πολλὰ μικρὸν τόκον ἢ καὶ ἄνευ τόκου, ἢ καὶ χαρίζουσι ὀλοκλήρως εἰς τινὰς πτωχοὺς τῷ πνεύματι διὰ νὰ ἐξανασυστήσωσι τὰς τῆς τέχνης ἢ τοῦ μικρεμπορίου ὑποθέσεις τῶν. Ἐκ τούτων συμπεραίνεις, ὅτι ὅλοι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἔπεται νὰ

ἦναι ὀπαδοὶ καὶ νὰ λέγωσι τὸ καλὸν ὄνομα τῶν Ἀμερικανῶν·
 ὁμολογεῖς δὲ ὅτι καὶ ὁ τρόπος εἶναι εὐμηχανώτατος πρὸς τὴν
 μετ' ἀσφαλείας ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των. Διὰ τῶν ἀνωτέρω
 μέσων κάμνουν ἐν τῷ κρυπτῷ ζηλωτᾷ, ὑπαδούς καὶ βοηθούς·
 εἰς δὲ τὸ φανερὸν προβάλλοντες τὰ σχολεῖα των, καὶ διὰ τῶν
 κεκρυμμένων βοηθῶν των, δείχνουν εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν
 ἐξουσίαν, ὅτι ἀγωνίζονται ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων,
 ἀπὸ μόνην καθαρὰν καὶ ἄδολον φιλανθρωπίαν φλογιζόμενοι.
 οἱ φιλανθρωποὶ ἱεραπόστολοι. Τώρα μάλιστα ἔχουν καὶ ἄλ-
 λους ὑπερασπιστὰς παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει, διὰ τοὺς
 ὁποίους καὶ ἐλπίζουν πολὺν καρπὸν. Διότι πρῶτον μὲν ἔτυχε,
 κατὰ θεῖαν παραχώρησιν, νὰ διορισθῇ ἐπὶ τῶν δημοτικῶν
 σχολείων κ' ἐνταύτῳ σύμβουλος παρὰ τῇ Γραμματείᾳ τῆς
 δημ. ἐκπαιδεύσεως ὁ συναδελφὸς αὐτῶν καὶ συλλειτουργὸς
 κ. Κόρκ· οὗτος βέβαια τώρα ὅλαις δυνάμεσι βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ
 πολλαπλασιασθῶσι καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὰ σπέρματα, τὰ
 ὁποῖα αὐτὸς πρῶτος μὲ τόσον ζῆλον ἔσπειρεν, ὡς ἐκαυχᾶτο
 εἰς τὴν Σύραν. Ἐπειτα δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἱεραπόστολοι, ξένοι ὄντες
 καὶ ξένων ὑπήκοοι, ἔχουν καὶ τοὺς τῶν ξένων δυνάμεων ὑπε-
 ρασπιστὰς· οὗτοι βέβαια μὴ βλέποντες παρὰ τὸ φανερὸν, τὰ
 σχολεῖα των, λαλοῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τοὺς συστήνουν ὄχι μό-
 νον ὡς ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὡς ὠφελίμους ἀνθρώπους. Καθημέ-
 ραν τρέχουσι δὲ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ποτὲ μὲν ὁ ἱεροδιάκονος,
 ποτὲ δὲ ὁ πρεσβύτερος, καὶ ἄλλοτε ὁ ἐπίσκοπος, διὰ νὰ θε-
 ραπεύσωσι τὸν δεῖνα πρέσβυν καὶ τὸν δεῖνα ὑπουργόν· οἱ ἄν-
 θρωποὶ εἶναι θαυμασιώτατοι καὶ πρὸς τοιαύτην θεραπείαν.

Πρὸς δὲ τὴν ὑπόκρισιν ἔχουσι θαυμασίως τὸ εὐμήχανον· ὅτε
 κατὰ πρῶτον ἔλθωσι, δὲν φροντίζουν ἀμέσως περὶ τῆς τοπικῆς
 Κυβερνήσεως· ζητοῦν καταρχὰς νὰ σχετισθῶσι μὲ τοὺς ἔχον-
 τὰς τινα ἐπιρροὴν εἰς τὸν τόπον σημαντικούς· πρὸς αὐτοὺς λα-
 λοῦσι περὶ ἐκπαιδεύσεως τῆς νεολαίας καὶ περὶ συστάσεως scho-
 λείων, προσφέροντες προθύμως καὶ χρήματα καὶ βιβλία εἰς
 σύστασιν αὐτῶν καὶ μισθοδότησιν τῶν διδασκάλων, καὶ λαμ-

Εάνουν αὐτοὶ τὴν διευθύνσιν· τὰ δὲ διανεμόμενα κατὰ πρῶτον βιβλία ἀφθόνως, εἶναι αἱ μεταφράσεις τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Μετὰ τοῦτο ζητοῦν νὰ σχετισθῶσι μὲ τοὺς λογίους μας· καὶ τοὺς μὲν μικροτέρους αὐτῶν μεταχειρίζονται ὡς διδασκάλους εἰς τὰ σχολεῖά των, ἢ εἰς τὰς οἰκίας των διὰ νὰ διδάσκωσι τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα των τὴν γλῶσσάν μας· τοὺς δὲ, δέχονται ὡς μεταφραστὰς, τοῦ Εὐαγγελίου, φερέειπεν ἢ τινος ἱστορίας ἐκ τῶν Γραφῶν· πληρόνουν ὅλους αὐτοὺς ἀδρᾶ, τοῖς τυπόνουν τὰς μεταφράσεις δίδοντες εἰς αὐτοὺς καὶ τόσας χιλιάδας ἀντιτύπων. Οἱ λόγοι οὗτοι, εὐρίσκοντες τὸ συμφέρον των, καὶ γνωρίζοντες ὅτι μὲ τὸ ὑπόειν αὐτοὶ κάμνουσιν ἔργον τῆς μεταφράσεως δὲν βλάπτουν ποσῶς οὐδὲ προσκρούουν εἰς τίποτε, παγιδεύονται, καὶ, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῶσιν, ἐργάζονται προθύμως πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν Ἀμερικανῶν· διότι οὗτοι διὰ τῆς ὑπολήψεως ἐκείνων παγιδεύουσι καὶ τὸν λαὸν εἰς τὸ νὰ δέχεται καὶ τὰ λοιπὰ των βιβλία καὶ τὰ σχολεῖά των ἀνυπόπτως. Ἐν τοσοῦτῳ οἱ κ. κ. Ἱεραπόστολοι κοσκινίζουσι τοὺς ὅσους μεταχειρίζονται καταρχὰς πρὸς σύσασίν των, διὰ νὰ ἐκλέξωσι μεταξὺ ἐκείνων καὶ διδασκάλους καὶ βοηθοὺς παντοτινοὺς. Μετὰ δὲ ταῦτα πιανόμενοι πλέον ἀπὸ τὴν ἔνδειαν καὶ ἀπὸ τὴν νηπιότητα, ἀπὸ τὰς γυναῖκας κατεξοχὴν καὶ ἀπὸ τὰ κοράσια, τὰ ὅποια ἕνα καιρὸν θὰ γένωσι σύζυγοι καὶ μητέρες διέπουσαι καὶ ἀνατρέφουσαι ἄνδρας, καὶ οὕτω προχωροῦν θαρραλεώτερα καὶ εὐστοχώτερα εἰς τὸν σκοπὸν των. Ἄν δὲ τύχη νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ καὶ ἡ Κυβέρνησις τότε τί πράσσωσι, ἔχουν πλέον ἐπαινέτας καὶ βοηθοὺς ἐτοίμους αὐτοὺς τοὺς ἀρχομένους πρὸς τοὺς ἄρχοντας. Δὲν εἶναι αὕτη στρατηγηματικὴ κατὰ πάντα ἐπίβουλος καὶ τφόντι Ἰησουϊτικῇ;

Ἀληθινὰ εἶναι καὶ οὗτοι ἄλλη πληγὴ Ἰησουϊτικὴ νέα, καὶ αὐτοὶ ἄλλοι Ἰησουῖται Λουθηροκαλβινικοὶ, λαβόντες ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῆς διαγωγῆς των ἐκείνους τοὺς μακαρίτας τοὺς παππικοὺς, καθ' ὅσα ἀποβλέπουσι τὴν κρυφὴν παρείσδυσίν των εἰς τὰ λοιπὰ ἔθνη, καὶ τὴν τῆς νεολαίας ἀνατροφὴν

πρὸς διάδοσιν τῆς αἰρέσεως αὐτῶν. Βλέπων τις αὐτοὺς ἀπὸ πρώτης ὄψεως, τοὺς ὑπολαμβάνει ὡς τοὺς ἀγαθωτάτους καὶ φιλανθρωποτάτους ἀνδρας, θυσιάζοντας καὶ χρήματα καὶ κόπους πρὸς τὸ μόνον ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος· ἀφοῦ δὲ τοὺς γνωρίσῃ ἀπὸ πλησίον, καταλαμβάνει ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι ἔμποροι μετερχόμενοι τὴν τέχνην των πρὸς τὸ ἴδιόν των ὄφελος. Καὶ κατὰ μὲν τὴν διαγωγὴν φαίνονται καλοήθεις καὶ ἀπλοῖ, αὐστηροὶ καὶ σεμνοπρεπεῖς εἰς τὴν ὄψιν καὶ εἰς τὴν ὁμιλίαν, ἀγαθοὶ καὶ εὐποιοῦτικοί· ἀλλ' ἐκ τοῦ πλησίον παρατηρῶν εὐρίσκεις τὰς εὐποιῖας αὐτῶν μεροληπτικάς· ἀνακαλύπτεις τὰς πανουργίας καὶ ραδιουργίας των, πάθη καὶ ἔχθρας πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς μὴ φίλους των. Τὸ δ' ἐξωτερικὸν ἔχουσιν εὐσχημον, τὸ πρόσωπον πεπλασμένον εἰς εὐπροσηγορίαν καὶ ταπεινῶσιν μετὰ τινος σοβαρότητος, τὴν φωνὴν χθαμαλὴν καὶ ἐπιτετηθευμένην εἰς ἐπίδειξιν πραότητος καὶ ἀοργησίας· εἰς τὰς συνομιλίας των λαλοῦσι πάντοτε, κάτω βλέποντες, ὄχι περὶ ἄλλου ἀντικειμένου εἰ μὴ περὶ παιδείας, περὶ Εὐαγγελίου καὶ περὶ εὐαγγελικῆς ἠθικῆς καὶ ἀνατροφῆς, ὡς ὅσοι Λυτῶνιοι παραφυλάττουσι δὲ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ νὰ διδάξωσι τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν των συντείνοντα καὶ νὰ κάμωσι προσηλύτους. Πρὸς τοῦτο καλοῦσι καὶ εἰς ἐσπερινὰς συναναστροφὰς εἰς τὰς οἰκίας των ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς γνωρίμους τὴν φορὰν, ἢ καὶ ὀλόκληρον οἰκογένειαν, διὰ νὰ λάβωσι τάχα τὸ τσαΐ, ὄχι δὰ μ' ἀποστολικὴν λιτότητα, ἐνίοτε δὲ ν' ἀκούσωσι καὶ τοὺς ὕμνους των ψαλλομένους μὲ μίαν μονότονον μουσικὴν. Εἰς τὴν οἰκίαν των βλέπεις ἄκραν εὐταξίαν, ἡσυχίαν, καθαριότητα καὶ πολυτέλειαν ἱκανὴν· εἰς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των καλοῦθειαν καὶ ἀπλότητα μ' ἐν τι προσποιητὸν σοβαρότητος. Καθεζόμενος δὲ εἰς τὴν τράπεζαν θέλεις ἰδεῖ ν' ἀναγνώσῃ μυστικῶς ὁ ἱεραπόστολος μίαν εὐχὴν, κρατῶν τὰς δύο παλάμας τῶν χειρῶν του ἠνωμένας καὶ κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν μὲ πρόσωπον κατηφές, χωρὶς κάνεις νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· μετὰ τοῦτο σὲ προσφέρωσι τὸ τσαΐ· καὶ ἂν ποτε τύχῃ νὰ σὲ καλέ-

σωσι τὴν καθαρὰν τρίτην, ἢ ἄλλην νηστήσιμόν σου ἡμέραν ἐπιτηδες, σοὶ προσφέρουσι καὶ γάλα εἰς τὸ σταῖι καὶ ἄλλα ἄρτυμένα πλακούντια· ἂν σὺ τὰ δεχθῆς, καλῶς· εἰ δὲ καὶ εἶπης ὅτι ἔχεις τεσσαρακοστὴν, ἀνοίγεται λόγος περὶ νηστείας καὶ τεσσαρακοστῆς μὲ ὅλας τὰς ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Ἀποστόλων ῥήσεις, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀπλᾶ ἔθιμα κ. τ. λ. ἡ ὁμιλία στρέφεται πάντοτε εἰς τὰ συνήθη ἀντικείμενα τὰ Εὐαγγελικὰ καὶ εἰς τὰ φυλλάδια τὰ ὁποῖα τυπώνει ἡ βιβλικὴ ἐταιρεία. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ τσαϊκοῦ τούτου δείπνου, ἀραδιάζονται ὅλοι γύρω μιᾶς ἄλλης τραπέζης φορτωμένης βιβλία ἐταιρικὰ, διὰ νὰ γένη ἀνάγνωσις καὶ διδασκαλία ἐκτεταμέναι· τὰ φυλλάδια τὰ ἐριστικὰ ἢ τὰ διαλαμβάνοντα πῶς κἀνεῖς παππικὸς κατηχθεὶς παρεδέχθη τὰ τῆς Λουθηροκαθολικῆς αἱρέσεως, αὐτὰ φέρονται εἰς τὸ μέσον τότε κατὰ προτίμησιν. Αὗται αἱ ἀφροσπερίδες βλέπεις ὅτι εἶναι ἐπιτηδειόταται πρὸς κατήχησιν· γίνονται δὲ καταρχὰς πρὸς ἀπόπειραν τότε σὲ κοσκινίζουσι. Ἄν φανῆς βολικὸς καὶ εὐπρόσιτος εἰς τὰ λεγόμενα, θέλεις λάβει δείγματα φιλίας, καὶ προσφοράς τοῦ ὅτι ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν ὁ οἰκοδεσπότης νὰ σᾶς γένη ὠφέλιμος εἰς κἀμμίαν σας χρεῖαν· προσκλήσεις φιλοφρονεστάτας τοῦ νὰ συχνάζετε εἰς τὰς ἐσπερινὰς συναναστροφὰς τοῦ τσαϊοῦ, νὰ στέλλετε τοὺς υἱούς σας διὰ νὰ διασκεδάζωσι μετὰ τῶν ἰδικῶν των, καὶ τὰς θυγτέρας σας διὰ νὰ ὀλημερεύωσι μὲ τὰς γυναῖκας των. Ἄν δὲ φανῆς τὸ ἐναντίον, δὲν θέλεις λάβει τὸν κόπον διὰ νὰ συχνάσῃς πολὺν καιρὸν τὰς θύρας των.

Τὰς δὲ νεάνιδας περὶ πολλοῦ ποιοῦνται ν' ἀνατρέφωσι καὶ νὰ ἐκπαιδεύωσιν εἰς διδασκαλίσσας· αὗται ὡς ἐξεύρεις εἶναι γῆ μχλακωτέρα καὶ εὐφορωτέρα· ὅθεν συνάζουν ὅλας τὰς πτωχὰς καὶ ὄρφανὰς ὁμοθρήσκους μας πρὸς ὑποτροφήν καὶ ἐκπαίδευσιν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν γραμμάτων διδάσκουσιν αὐτὰς τὸ ἀναγινώσκειν, καὶ γράφειν, καὶ ἀριθμεῖν, ὁμοῦ μὲ ὀλίγας τῆς γλώσσης ἀρχάς· ἐκ δὲ τῶν τεχνῶν ῥαπτικὴν καὶ κεντήματα καὶ ὀλίγον μονότονον ἄσμα διὰ νὰ ψάλλωσιν ὕμνους τι-

νάς συνθεμένους παρ' ἐπειών· Δὲν συγχωρεῖται δ' εἰς αὐτάς
 ν' ἀναγινώσκωσιν ἄλλα βιβλία παρὰ τὰ τῆς εταιρίας, οὐδὲ νὰ
 συναναστρέφωσιν μ' ἄλλους, οὔτε μὲ τοὺς ἰδίους των συγγε-
 νεῖς, εἰμὴ μ' αὐτοὺς καὶ μὲ τοὺς ὁμόφρονάς των. Πρὸς ταῦτα
 τὰς ἐπιβλέπουσι μὲ ὄμματα Ἄργου, καὶ τὰς κυριακὰς τὰς μαν-
 δρίζουν εἰς τὰς οἰκίας των διὰ ν' ἀναγινώσκωσι τὰς Γραφὰς καὶ
 τὰ φυλλάδια· καὶ ἂν ποτε θελήσωσιν αἱ νεάνιδες νὰ ἐκβῶσιν εἰς
 κάμμιαν ἐξοχὴν, πρέπει νὰ ἐκβῶσι μαζῆ μ' αὐτοὺς τοὺς ἐπιτη-
 ρητὰς καὶ τὰ φυλλάδιά των εἰς τὰς χεῖρας. Προσέχουν δὲ νὰ
 ταῖς δώσωσιν καὶ τὴν ἐπιτηθευτὴν φωνὴν των, τὸ πεπλασμένον
 πρόσωπον καὶ τὸ σοβαρὸν κ. τ. λ. νὰ τὰς διαπλάσωσιν εἰς τὰ
 φρονήματά των ἐντελῶς, καὶ νὰ τὰς καταστήσωσι νὰ ἦναι
 δεισιδαιμόνως προσκεκολλημένοι εἰς τὰς Γραφὰς καὶ εἰς τὰ
 φυλλάδια των καὶ νὰ μὴν ὁμολογῶσιν ἄλλα παρὰ τὰ ὅσα
 ἀναγινώσκωσι κατὰ γράμμα εἰς αὐτάς καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς των
 ἐξηγήσεις. Ἄν δὲ τολμήσωσι νὰ πράξωσι κἀνὲν ἔθιμον τῆς
 ἰδικῆς μας Θρησκείας, ἢ νὰ εἰσάξωσιν εἰς τὰ σχολεῖα, ὅπου
 διδάσκωσιν, ἄλλα βιβλίδια παρὰ τὰ τῆς εταιρίας, νὰ μαθη-
 τεύσωσι τοὺς νέους προσευχὰς τῆς ἐκκλησίας μας, ἢ νὰ θέσωσι
 κάμμιαν εἰκόνα εἰς τὸ σχολεῖον, ὅχι μόνον ἂν πράξωσιν τε
 τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ φαντασθῶσι, προσκρούουν· δὲν εἶναι
 ἄξιαί πλέον τῆς ἐμπιστοσύνης των, οὔτε νὰ διδάσκωσιν·
 ἀποβάλλονται κακαὶ κακῶς. Τοῦτο ἴσως σὲ φανῆ ἀπίστευτον,
 καὶ ὅμως εἶναι ἀληθέστατον, καὶ ἔχω νὰ σὲ φέρω καὶ παρά-
 δεῖγμα ἐνὸς τοιούτου συμβάντος προσφάτως πρὸς πίσωσίν σου.

Γνωρίζεις κάλλιστα τὸν ἀρχιμανδρίτην Θ. ἴσως δὲ καὶ τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ Ν. Θ. Οὗτοι ἔχουν ἀνεψιὰν ἐξ ἀδελφῆς, ἀνα-
 τραφεῖσαν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ἴσως γνωριμὸν σου καὶ αὐτήν·
 Ὁ αἶδεσ. κ. Λεῖβσ, ἅμα ἦλθεν εἰς Σύραν, ἠγόρασε τὴν οἰκίαν τοῦ
 πρώην ἀρχιερέως Χίου διὰ νὰ τὴν κάμη σχολεῖον κορασίων,
 καὶ ἐκατοίκισεν ὡς διδασκάλισσαν, τὴν νεάνίδα περὶ ἧς ὁ λό-
 γος· φαίνεται δὲ ὅτι ἐνόσω ἐγένετο ἢ ἀπόπειρα εἰς τῆς δοκι-
 μασίας τὸν καιρὸν, εἶχον αὐτὴν ἐλπίζοντες νὰ τὴν καταφέ-

ρωσιν ἕως τέλους· ἀλλ' ἀφοῦ τὴν εὐρηκαν ἀμετάπειστον καὶ ἀκολουθοῦσαν τὰ δόγματα καὶ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας τῆς τῆς Ἀνατολικῆς, τὴν ἀπεδίωξαν. Ἡ κυρία αἰτία ἦτον διότι ἡ νέα ἐσύχναζεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐσέβετο τὰς εἰκόνας, καθὼς ὅλοι οἱ ὁμόθρησκοι ἡμῶν ὅταν σὺ μισθωτῇ, διδάσκουσα εἰς τὰ σχολεῖα μας, τῆς εἶπαν, ἀκολουθεῖς τὰς δεισιδαιμονίας τὰς ὁποίας τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ καταδικάζουσιν, ἡ με εἶς δὲν κατορθόνομεν τί ποτε. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης ἐπιάσθη τὸν κ. Λεῖβς διότι ἀπαιτοῦσε μὲ ταῦτα ν' ἀλλαξοπιστήσῃ ἢ ἀνεψία του· ὁ δὲ κ. πρεσβύτερος ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀλλαξοπιστία· ἡμεῖς ζητῶμεν νὰ φυλάττῃ ἀπαρασαλεύτως τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον καὶ σεῖς πιστεύετε ὁ Ἀρχιμ. καὶ ἡ νέα μὲ τοὺς γονεῖς της | προυσιασθέντες ἀνέφερον ταῦτα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῶν Κυκλάδων, ἣτις ἐζήτησεν ἐγγράφον ἀναφορὰν τῶν διατρεξάντων. Τοῦτο μαθόντες οἱ κύριοι ἱεραπόστολοι, ἔκαμαν ὅλα τῶν τὰ δυνατὰ νὰ ἐκβάλλωσι τὴν νέαν ἀπὸ τὴν Σύρον, διὰ νὰ μὴ δοθῇ κατ' αὐτῶν μία τοιαύτη ἐνδειξις· ὅθεν κατέπεισαν τὴν μητέρα τῆς κόρης ν' ἀπέλθῃ μετ' αὐτῆς εἰς τὸν ἀδελφόν της τὸν φίλον τῶν Ν Θ. ὄντα | εἰς Βερούτην. Τὸ συμβὰν τοῦτο σὲ γράφω ὡς ἀληθέστατον, καὶ ἔχω καὶ ἄλλο ἀκόμη ἐπίσης ἀληθές, ἀποδεικνύον καὶ τοῦτο τρανώτατα, ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς αὐτῶν δὲν εἶναι ἄλλος παρὰ τὸν προσηλυτισμόν.

Εἶναι εἰς Ἐρμούπολιν μία πτωχὴ χήρα Σμυρναία, ἔχουσα δύο ἀνήλικα ἀρσενικὰ καὶ δύο ἐνηλικίους θυγατέρας, ἐξ ὧν ἡ μικροτέρα εἶναι βωβή. Τοῦτο τὸ δυστυχὲς πλάσμα παρέλαβον εἰς τοῦ κ. Λεῖβς διὰ νὰ τὸ διδάξωσι νὰ ἐννοῇ καὶ νὰ παραστήνῃ τὰς ἐννοίας του διὰ σημείων καὶ διὰ γραμμάτων· διότι αὐτὸς ἢ ἡ σύζυγός του, νομίζω, ἐξεύρει τὴν τέχνην τοῦ διδάσκειν τοὺς κωφούς. Ἡ κόρη λοιπὸν, συχνάζουσα καθημέραν εἰς τοῦ κ. Λεῖβς, ὀλημέρευεν ἐκεῖ, τὴν δὲ νύκτα ἐκοιμᾶτο εἰς τῆς μητρὸς της· ἀλλὰ μίαν τῶν ἡμερῶν, μετὰ ἰκανοῦ χρόνου παρέλευσιν, δὲν θέλει νὰ ὑπάγῃ κατὰ τὴν συνήθειάν της εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ

ρηθέντος ἰσραποστόλου· ἀφ' ἐσπέρας ἔλθοῦσα ἡ κόρη, κλαίουσα, καὶ μογγίζουσα ἐπαράστησεν εἰς τὴν μητέρα της, μὲ πολλὴν ἀγανάκτησιν, ὅτι πλέον δὲν πηγαίνει εἰς τοὺς Ἀμερικανούς, διότι δὲν τὴν ἀφίνουν νὰ νηστεύῃ καὶ νὰ κάμνῃ τὸν σταυρόν της. Ἡ μήτηρ ἢ ὅποια εὑρίσκειν ἰκανὴν ἀνακούφισιν τῆς πενίας της, διότι ὄχι μόνον ἐδιδάσκετο, ἀλλὰ καὶ ἐτρέφετο καὶ ἐνδύετο ἢ βωβὴ ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν, φαίνεται ὅτι δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ τόσῃν προσοχῇν εἰς τὸ πρᾶγμα, διότι ἐνόμιζεν ὅτι περιωρίζετο εἰς μόνον τὸ τοῦ φαγητοῦ. Αὐτὴ ἤξευρεν ἀκούσασα πολλάκις ἀπὸ τὴν ὑπηρέτιδα τοῦ κ. Λεῖβς, ὅτι τὰ τετραδοπαράσκευα, καὶ τὰς ἄλλας νηστησίμους ἡμέρας μας, χύνουν τοῦ κακοῦ κάθε πρωτὶ ἀπὸ ἓν ποτήριον γάλα μὲ καφὲν, διδόμενον εἰς τὴν Ἑλένην (οὕτως ὀνομάζεται ἡ βωβὴ), ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ κόρη δὲν τὸ ἐγγίζει, οὐδὲ τρώγει ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας ἀρτυμένα φαγητὰ, ἀλλὰ μόνον ψωμὶ ξηρὸν ἢ βρεγμένον εἰς τὸν καφὲν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ μὴ τὴν ἐμπιδίξῃ ἀπὸ τοῦ νὰ τρώγῃ. Νομίζουσα λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ χθεσινὰ παράπονα τῆς θυγατρὸς της προήρχοντο ἀπὸ παρόμοιόν τι, ἤρχισε τὴν ἐπαύριον τὸ πρωτὶ νὰ τὴν παρακινή καὶ νὰ τὴν ἀναγκάξῃ νὰ ὑπάγῃ πάλιν εἰς τοῦ κ. Λεῖβς. Ἀλλ' ἡ βωβὴ ἔδειξε τόσῃν φρίκην καὶ ἀποστροφὴν εἰς τοῦτο καὶ τόσον ἐφάνη ἐξαγριωμένη κατὰ τῆς μητρὸς της, ὥστε ἤρχισε κλαίουσα νὰ μογγίξῃ κατ' αὐτῆς μὲ πολὺν θυμὸν, νὰ τὴν φασκαιλόνῃ, καὶ ὡς μαινομένη νὰ κάμνῃ χειρονομίας, παραστήνουσα δι' αὐτῶν ὅτι τὴν ἐβίασαν εἰς τοῦ Λεῖβς νὰ μὴν κάμνῃ τὸν σταυρόν της προσευχομένη, ἀλλὰ νὰ κρατῇ μόνον τὰς δύο παλάμας της ἐνωμένας, καὶ ὅτι ἐπρόκρινε νὰ τὴν σφάζωσι παρὰ νὰ τὴν στείλωσιν εἰς τοὺς Ἀμερικανούς· καὶ τῶντι ἔκτοτε πλέον δὲν ὑπῆγεν εἰς αὐτούς. Τούτου τοῦ συμβάντος τὴν διήγησιν ἐμπορεῖ, ὅστις βούλεται νὰ τὴν ἀκούσῃ ἀπ' αὐτὴν τὴν μητέρα, καὶ φαίνεται ὅτι ἔφθασεν αὐτὸ εἰς τὰς ἀκοὰς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Εἶναι δὲ φρικτὸν πρᾶγμα νὰ ἴδῃ τις καὶ τὴν κόρην αὐτὴν κυριευομένην ἀπὸ μίαν ἀνέκφραστον μανίαν, ὅταν τὴν ἐνθυμήσῃ τὸ συμβᾶν

τοῦτο, ἢ τῆς δειξῶσι τὰς δύο χεῖρας ἐνωμένας, καθὼς τὰς ἐνώνωνσιν ἐκεῖνοι οἱ κύριοι, ὅταν προσεύχωνται. Ἄλλας παρομοίας ἀγαθοεργίας, ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τοῦ προσηλυτισμοῦ, γενομένας καὶ πρὸς ἄλλους τινάς, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν γαμβρὸν τῆς βωβῆς (τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς τῆς, γνωρισθείσης διὰ τῆς γυναικὸς τοῦ κ. Χίλδνερ μὲ τοὺς Ἀμερικανούς.) ἠμποροῦσα νὰ σοῦ ἐξιστορήσω· ἀλλὰ βλέπω, ὅτι κινδυνεύω, ἀντὶ ἐπιστολῆς, νὰ σοὶ πέμψω βιβλίον πολύφυλλον.

Καλὰ, εἰμπορεῖς νὰ μὲ εἴπῃς, ἀφοῦ τὰ τοιαῦτα γίνονται, πῶς αἱ ἀρχαὶ δὲν φροντίζουν νὰ τὰ προλάβωσι, πῶς τόσοι, καὶ μάλιστα ὁ σοφὸς συμπατριώτης μας· ὁ φωτισμένος Β** γίνονται βοηθοί; Ἀλλὰ σὲ εἶπα τὸ εὐμύχανον τῶν κυρίων ἱεραποστόλων, τὰς ραδιουργίας, τὰς ὅσας παντοιοτρόπως ὑποκινουσι προστασίας καὶ βοηθείας, προβάλλοντες εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ τὴν εἰς τὸ φαινόμενον καλὴν ὄψιν τὰ ἔργα των, τὰ ὅποια ἐλπίζω ὅτι ἕως τέλους θέλουν φανῆ καὶ ἀπὸ τὴν ὑποκρυπτομένην, καὶ καταγνωσθῆ. Ἀπὸ δὲ τοὺς ἰδιώτας, οἱ μὲν πολλοὶ ψιθυρίζοντες ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον καὶ ἀκούοντες τὰ ἐν τῷ κρυπτῷ γινόμενα, ἐλπίζουν τὴν διόρθωσιν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν καὶ εὐχονται νὰ ἴδωσιν εἰς Σύραν Χριστιανικὰ σχολεῖα, διὰ νὰ στέλλωσιν εἰς αὐτὰ ἀνυπόπτως τὰ τέκνα των. Οἱ δὲ ὀλίγοι βοηθοὶ εἶναι φίλοι διὰ τὸ συμφέρον των, πωλοῦντες καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν διὰ τὸ ἀργύριον. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ κ. Β. δὲν ἐμπορῶ νὰ στοχασθῶ αὐτὸν τόσον μικρόφρονά! καὶ ποταπὸν, ὥστε νὰ βοηθῆ εἰς τὰ τοιαῦτα μ' ἐθελοκακίαν ἢ κατ' ἐπίγνωσιν τοῦ γινομένου κακοῦ. Αὐτὸς ἀπ' ἀρχῆς βλέπων τὸ ὅποῖον κάμνει ἔργον τῆς μεταφράσεως τῶν θείων Γραφῶν, ὡς ὠφέλιμον εἰς τὸ ἔθνος ἢ καὶ μὴ προσκροῦον εἰς τὴν θρησκείαν, ἐπιμένει ὡς φαίνεται ἀκολουθῶν τὸ ἔργον του καὶ ἂν ἀκούσῃ τι ἐναντίον, κρίνων ἀφ' ἑαυτοῦ, ὑπολαμβάνει αὐτὸ ὡς διαβολὴν φθονερῶν ἢ ἐχθρῶν τῆς παιδείας, ἀπατώμενος. Ἐξεύρεις δὲ ὅτι εἰς τὰ συστήματα τὰ ὅποια ἐξ ἀρχῆς παραδεχθῶμεν, καθὼς καὶ εἰς τὰς σχέσεις τὰς ὁποίας κάμνω

μεν, ανεπαίσθητως ἔπειτα ἔχομεν τὰς προλήψεις καὶ τὰς ἐπιμονάς μας, ὥστε καὶ ὅ,τι δὲν προσαρμόζεται εἰς αὐτὰς ἢ δὲν συμφωνεῖ μ' ἐκεῖνα, δὲν τὸ καλοακούομεν. Πρόσθετε εἰς ταῦτα, ὅτι ὁ κ. Β. ἔχων μεγάλην ὑπόληψιν, δὲν ἐξεύρω διὰ τί, εἰς τὸν ἐπιστήθιον μισθωτὸν τῶν Ἀμερικανῶν, καὶ μὲ τούτους, καὶ μ' ἐκεῖνον, καὶ μὲ τοὺς ὀπαδοὺς των ὀλημέραν συναναστρεφόμενος, κατακηλᾶται τὰς ἀκοὰς ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους των, καὶ ἐξίσταται εἰς τὸν περὶ ἐκπαιδεύσεως τῆς νεολαίας ἐλευθεριώτατον ζῆλόν των. Ἄλλοι δὲ συμπατριῶται ὀλιγώτερον σχετικοί του, γνωρίζοντες καὶ τ' ἄλλα τὰ κρύφια, ἢ συστέλλονται ἢ δὲν ἐμπιστεύονται νὰ τὸν φανερώσωσι τίποτε, βλέποντες αὐτὸν ὀλωσδιόλου ἀφοσιωμένον εἰς τοὺς Ἀμερικανούς καὶ ὑποστηρίζοντα τὸ σύστημα αὐτῶν μὲ περιφρόνησιν τῆς ἰδίας του ὑπολήψεως. Ἰδοὺ, φίλε, πῶς ἐγὼ ἐξηγῶ τὴν διαγωγὴν τοῦ κ. Β. οὐδὲ δύναμαι νὰ πιστεύσω, ὡς λέγουν ἄλλοι, ὅτι κάμνει τοῦτο ἀποβλέπων, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι καὶ ὑπέρπλουτος καλόγηρος, εἰς τὸ χρηματικὸν συμφέρον· τὸ τοιοῦτον ἤθελεν εἶσθαι ἀναντιρρήτως ἢ ἐσχάτη ἐξουθένησις καὶ ἐξαχρείωσις τῆς παιδείας.

Ἄς σὲ εἶπω τώρα καὶ περὶ δύο τυπογραφειῶν τῶν Ἀμερικανῶν, ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι εἰς Σύραν, καὶ ἡ ἑτέρα εἰς Ἀθήνας. Ἄλλ' ὅποια βιβλία νομίζεις ὅτι ἔχουν σύστημα οἱ κύριοι οὗτοι νὰ ἐκδίδωσιν ἐκ τῶν πιστηρίων των; ἄκουσον τὸ ἐξῆς ἀνεκδοτον διὰ νὰ πληροφορηθῆς καὶ περὶ αὐτοῦ. Εἰς τῶν ὀμογενῶν μας, μετερχόμενος τὸν διδάσκαλον τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, μετέφρασεν ἓν σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον *l'art d'être heureux*· καὶ θέλων νὰ τὸ ἐκδώσῃ, παρεκάλεσε τὸν διευθυντὴν τοῦ ἐξ Ἀμερικῆς τυπογραφείου κ. Ροβερτσῶνα νὰ τοῦ τυπώσῃ, ἂν ἦτον δυνατὸν, αὐτὸ, ἐλπίζων ὅτι οὕτω θέλει ἔχει εὐκολίας τινὰς εἰς τὴν ἐκδοσίν του. Ὁ κ. διευθυντῆς τοῦ ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸ βιβλίον· μετὰ δὲ τινα καιρὸν τὸ ἐπέστρεψεν αὐτὸ, λέγων ὅτι δὲν δύναται νὰ τὸ τυπώσῃ. Καὶ διὰ τί; ἐρωτᾷ ὁ μεταφραστής· εἶναι ἐπιβλαβὲς τὸ βιβλίον; ἔχει τί ἐναντίον

τῆς θρησκείας; Ὁχι, ἀποκρίνεται ὁ διευθυντής· αἱ πρεσβεύο-
 μεναι ἀρχαὶ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἶναι ἠθικώταται· ἀλλ' ἡμεῖς
 δὲν δυνάμεθα νὰ τυπώσωμεν κανὲν μετὰ Χριστὸν σύγγραμ-
 μα, τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελεν ἀναφέρει περὶ Χριστοῦ καὶ Χριστ. θρη-
 σκείας. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον δὲν τυπώνουν ἄλλα
 παρὰ τὰς ὁμιλίαις τῶν ἐπισκόπων καὶ ἱερέων των, καὶ τὰς λοι-
 πὰς λογοτριβὰς των τὰς περὶ δογμάτων, ὅσα μᾶς ἐξέρασαν ἢ ἐν
 Μελίτῃ τρομερὰ ἐκείνη καὶ ἀκούραστος τυπογρ. ἢ ἐξ Ἀμερικῆς,
 ὄλονεν τόσους χρόνους τώρα καταπλημμυροῦσα τὴν Ἑλλάδα
 μὲ ἄπειρα τοιαῦτα βιβλίδια, ἀνούσια καὶ κουστόγλωσσα, ὅλα
 χαριζόμενα ὁμοῦ μὲ τὰς μεταφρασμένας Γραφὰς των, ἢ εὐ-
 θηνότατα πωλούμενα, ἀλλ' εἰς μάτην καὶ ἀνωφελῶς, διότι
 εἶναι πάντῃ ἀκατάληπτα, ἄλλα ὡς ἐκ τῆς ὕλης, καὶ ἄλλα
 ὡς ἐκ τῆς γλώσσης των· ἐξεναντίας ἂν ἀληθῶς καὶ εἰλικρι-
 νῶς ἐσκόπευον οἱ κ. κ. οὔτοι τὴν πρὸς τὸ ἡμέτερον ὄφελος ἐκ-
 παίδευσιν τῆς νεολαίας μας, ἤθελαν μᾶς βοηθῆ νὰ τυπώνωμεν
 εἰς τὰ πιεστήριά των διδακτικὰ βιβλία, Ἑλληνικὰ καὶ ἐπι-
 στημονικὰ, τῶν ὁποίων ἔχομεν μεγίστην ἀνάγκην καὶ δυσκό-
 λως δυνάμεθα νὰ τυπώσωμεν αὐτὰ εἰς τ' ἄλλα τυπογραφεῖα
 διὰ τὸ πολυέξοδον· διότι μόνον στοιχειοθετικὰ πρέπει νὰ πλη-
 ρώσωμεν δέκα δίστ.: διὰ καθὲν τυπογραφικὸν φύλλον, καὶ δύο
 τὴν δέσμην τοῦ χαρτίου, παρεκτὸς τῶν ἄλλων ἐξόδων, διπλώ-
 ματος, ραψίματος κ.τ.λ. Οἱ δὲ κύριοι οὔτοι, εἴτε ἔχοντες τὰς
 τυπογραφίας ὄχι πρὸς χρηματισμὸν, καὶ τὰς ἀναγκαίας ὕλας
 ἀπὸ πρῶτην χεῖρα λαμβάνοντες, εἴτε καὶ χαριζόμενοι πρὸς
 ἀληθινὴν εὐεργεσίαν τῆς Ἑλλάδος, ἠμπόρουν νὰ τυπώνωσιν
 εἰς τὴν ἡμισεῖαν τιμὴν, ὥστε αὐτὰ τὰ βιβλία πωλούμενα εὐ-
 θηνὰ ἤθελαν τρώντι συντελέσει πολὺ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν
 φώτων. Εἶναι ἀληθινὸν ὅτι εἰς Μελίτην ἴδομεν τυπωμένα
 φυλλάδιὰ τινὰ συντομωτάτης ἱστορίας Ῥωμαϊκῆς, Ἑλληνικῆς,
 Ἀγγλικῆς, τοῦ Μεσαιῶνος, καὶ μίαν μικρὰν Γεωγραφίαν,
 ὅπου δὰ μᾶς χόνουν καὶ διδασκαλίας θρησκευτικὰς κατὰ εἰ-
 κόνων καὶ κατὰ εἰδωλολατρῶν, κατὰ τὸ σύστημά των· ὅλα

ὅμως αὐτὰ πηγαίνουν εἰς μάτην, διὰ τὴν ξενίζουσαν καὶ βάρβαρον γλῶσσάν των ὄντα ἀκατάληπτα εἰς τοὺς λογίους μας, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰς τὸν λαόν μας. Εἰς δὲ τὴν ἐν Ἀθήναις τυπογραφίαν ἐξέδωκαν ἐν παρέργῳ καὶ μίαν συλλογὴν μικρὰν Ἑλληνικῶν μαθημάτων ὁμοῦ μὲ μίαν Γραμματικὴν τῆς γλώσσης μας. Καὶ εἰς τὴν ἐν Σύρα ὁμοίως ἐτύπωσαν μίαν ὁμοίαν Γραμματικὴν τοῦ κ. Β. πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων των καὶ πρὸς χρηματικὸν ὄφελος τοῦ συγγράψαντος, καθὼς ἐκδίδουσι καὶ ὅσους λόγους αὐτὸς κάμει εἰς τὰς δημοσίους ἐξετάσεις ἢ εἰς τὰς ἐνάρξεις τῶν Ἀμερικανῶν σχολείων, πρὸς ἔπαινον τῶν φωτιστῶν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ταῦτα δὲ τὰς μὴ ἱερογραφικὰς ἐκδόσεις ἀπεφάσισαν νὰ κάμωσιν ἐν παρέργῳ ἀφοῦ ἐπανειλημένως ἐφωνάξαμεν ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ ἴσως ἀποφασίσουν νὰ τὰς μετακάμωσι, διότι ἐμποροῦν νὰ στοχασθῶσιν ὅτι εἶναι καλὸν καὶ συμφέρον ν' ἀλείψωσι μ' ὀλίγον μέλι τὰ χεῖλη τοῦ φαρμακεροῦ ποτηρίου.

Ταῦτα εἶναι, φίλε, τὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα φιλόανθρωπα, θεῖα καὶ εὐεργετικά, ὡς λέγεις, ἔργα τῶν ἱεραποστόλων τῆς Βιβλικῆς εταιρίας, δυνάμενα τρώντι νὰ ἦναι εὐεργετικά, ἂν γίνοντο ἄλλως ἢ ὅπως, καὶ πρὸς ἄλλον σκοπὸν ἢ πρὸς ὃν γίνονται· ἐπικίνδυνα δὲ καὶ ὀλεθριώτατα εἰς ἡμᾶς, ὡς γίνονται τὴν σήμερον. Διότι δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι συμφωνεῖς καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ φίλε, ὅτι τὴν μὲν θρησκείαν τῶν πατέρων μας χρέος ἔχομεν νὰ διατηρήσωμεν ὅλαις δυνάμεσιν, οἷαν τὴν εὐραμεν· παιδείαν δὲ νὰ λάβωμεν, ὅχι μονοειδῆ καὶ περιορισμένην, ὅποιαν τὴν θέλουσιν οἱ κύριοι οὔτοι πρὸς τοὺς σκοποὺς των, γεννῶσαν μικρόνοας καὶ δεισιδαίμονας ἄνδρας, τυφλὰ ὄργανα γινομένους τῶν θεοκαπηλικῶν ἢ τῶν μακιαβελικῶν σκοπῶν ὀλίγων τινῶν πανούργων· ἀλλὰ σκοπὸν ἔχοντες ἐν γένει τὸν τοῦ ἔθνους πολιτισμὸν, νὰ ἐκπαιδεύωμεν αὐτὸ ἐλλόγως παιδείαν φιλοσοφικὴν πρὸς γνῶσιν τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν στοχάζομενοι εὐρίσκομεν ὅτι μᾶς συμφέρει, οἱ μὲν ἱερωμένοι ἡμῶν νὰ ἐκπαιδεύωνται καθὼς οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Χρυσόστομοι, καὶ οἱ λοιποὶ φωστῆρες τῆς ἐκκλησίας μας· οἱ δὲ κασμικοὶ, ἀναλόγως τῆς τάξεως καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος, τὰ ὅποια μέλλουν νὰ λάβωσιν εἰς τὸν βίον, νὰ μαθητεύωνται ἐκ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων γνώσεων ὅτι συμβάλλη εἰς τὸ εὖ καὶ καλῶς καὶ ἐναρέτως ζῆν, ὥστε ἕκαστος νὰ δύναται νὰ ἐκ-

πληροῖ τὰ κοινωνικά του χρέη ἢ καθήκοντα προπόντως, καὶ
 ὡς ἀπολαύη καὶ τὰ δίκαιά του εἰρηνικῶς καὶ ἡσυχῶς. Ἐν γένει
 δὲ ὅλοι νὰ ἐκπαιδεύωνται πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ πρὸς τὴν
 θρησκείαν, καὶ τὰ ἔθιμα τὰ Ἑλληνικά Ἑλληνικῶς· διότι διὰ
 τῆς θρησκείας, διὰ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐθίμων μας, διε-
 φυλάξαμεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς δουλείας τὸν
 ἴδιον ἐθνισμόν μας, καὶ δι' αὐτῶν πάλιν, ἐν ὅσῳ πολιτιζόμεθα,
 ἔχομεν νὰ τὸν λαμπρύνωμεν καὶ νὰ τὸν στερεώσωμεν. |Τοιαύ-
 τη παιδεία, νομίζω, ἔχει νὰ προάξῃ τὸ ἔθνος ταχύτερον εἰς
 τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, εἰς τὸν πολιτισμόν, νὰ φέρῃ εἰς
 τὸν λαόν μας τὴν εὐπορίαν, τὴν εὐτυχίαν, τὰς ἰδιωτικὰς καὶ
 πολιτικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν προγονικὴν εὐκλείαν· δι' αὐτῆς τέ-
 λος θέλομεν δυνηθῆ, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ,
 ὡς ἀποβάλωμεν, ἀνεπαισθήτως καὶ ἀκινδύνως, εἴτε ἄηθες καὶ
 κακόζηλον ἢ ἀμάθεια καὶ ἡ δουλεία προσέτριψαν εἰς ἡμᾶς.
 Τὸ δὲ νὰ ὑποφέρωμεν νὰ διασπείρωνται μεταξὺ ἡμῶν διὰ δι-
 δασκαλιῶν ἑτεροδόξων φρονήματα θρησκευτικὰ ἀλλόδοξα, καὶ
 διὰ τοιούτων ἐπιβούλων μέσων, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς καὶ νὰ σέρ-
 γωμεν, ἢ καὶ νὰ εἰσάγωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνοήτως, τὴν διαίρε-
 σιν καὶ διχόνοιαν εἰς τὰς οἰκογενείας μας, καὶ νὰ σπείρωμεν τὸν
 σπόρον τῶν ἐμφυλίων θρησκευτικῶν πολέμων εἰς τὸ ἔθνος μας.

Σ' ἔγραψα, φίλε, πολλὰ καὶ διεξοδικὰ, ὑπερβαίνοντα τῆς
 ἐπιστολῆς τὰ ὅρια, ἀλλ' ἀναγκαῖα, νομίζω, εἰς τὸ νὰ λύσω
 τὴν ἀπορίαν σου, νὰ σοὶ δείξω τὰ πράγματα τοῦ θαυμασμοῦ
 σου ὅποια ἀληθῶς ὑπάρχουσι, καὶ νὰ σέ κάμω ἐφεκτικώτερον.
 Ἐλπίζω λοιπὸν ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θέλεις ἐπέχει περὶ τῶν μα-
 κρότερον ἀκουομένων, καὶ μάλιστα ὅταν μὲ τὰ ἀκούσματα ταῦ-
 τα διαθρυλλοῦνται αἱ πολλαὶ καὶ μεγάλαι εὐεργεσίαι τῆς Βι-
 βλικῆς ἐταιρίας καὶ τῶν ἱεραποστόλων αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς τοὺς
 Ἕλληνας.

Ἐρρώσω.

ὁ φίλος σου,

Z. Π. Ρ.

Ἐν Ἐρμουπόλει τὴν 17 Ἰουλίου 1835.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050312

Τιμάται
Λεπτά 50.

ΜΙΝ ΔΕ ΜΕΤΑΤΥΠΩΘΕΙΣΑ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΡΑΛΛΗ.

1836.